

Academia Bârlădeană

Nr. 12 - 13
trim. III - IV
2003

Revistă editată de Societatea
literar - culturală
“Academia Bârlădeană”

G. Tutocanu

Fiii poetului G.Tutoveanu

Poet al plopilor, cum l-a numit Mihail Dragomirescu, G.Tutoveanu (1872-1957) a iubit cu statornicie Bârladul natal. După ce a trăit o vreme, ca institutor, în Craiova, Oltenița, Focșani și Fălțiceni, unde a asistat debuturile lui Mihail Sadoveanu, a revenit pentru toată viața la Bârlad, urmat de soție, poeta Zoe G.Frasin (1872-1940). Ea a părăsit Bucureștii pentru a-i fi alături, urmare a unei iubiri împinsă până la adorație. Forțând anumite situații, poetul ar fi putut rămâne în continuare în Capitală, mai ales că după absolvirea, în 1898, a Școalei de institutori de aici, a funcționat la Școala nr.13, dar a avut înțelepciunea de a se întoarce în orașul unde s-a născut. Preferința pentru Bârlad are însă și o explicație mai subtilă decât fidelitatea față de vatră. Prin alegerea făcută, poetul și-a pus în acord întinderea înzestrării artistice cu un oraș nu prea mare, tocmai potrivit aripilor lui, oraș având din toate părțile tangențe ruralizante, dar mai ales adâncime istorică. Poetul trăia mai lesne reprezentările trecutului decât frământarea prezentului. Iubea natura necoruptă de mâna omenească. Bârladul nu era oraș

pentru mari curente artistice, iar poetul fugea de viiturile lor. Există în alegerea sa un bun simț și un simț al măsurii proprii acestui om armonios care a lăsat literaturii române câteva poezii remarcabile, asigurându-și în posteritate un loc printre poezii antologice.

Spirit cultivat și cu înclinare spre modernitate, Zoe G.Frasin a fost sufletul societății Academia Bârlădeană. Poeta animă, mai mult prin puterea ei de simbol, întâlnirile acestei societăți fără statute. Măruntică și tăcută, înfrățită cu veșmântul cernit adoptat definitiv la moartea, în 1917, a fiicei sale Cordelia, *Mama Zoe* părea desprinsă din plămada ireală a zefirilor, silfilor și elfilor, zei ai aerului. Îi moștenise subțirimea intelectuală nepotul ei, scriitorul Romulus Dianu. Băiatul cel mic, Alexandru Tutoveanu (1904-1983), *Ando* pentru apropiați, îi preluase gingășia dulce, frumusețea și suavitatea. Băiatul cel mare,

Polidor Tutoveanu (1903-1960), *Dodel*, nu-i semăna deloc, concentrând în alcătuirea lui robustă și severă atributele unei bărbății exprimate franc. Mama le dăduse nume după eroii lecturilor ce-o impresionaseră în timpul sarcinii: Cordelia, după *Regele Lear* de Shakespeare, Polidor, după eroul unei povestiri mitologice grecești și Alexandru, după o biografie a genialului macedonean. Amândoi erau inteligenți, însă în timp ce Polidor avea ceea ce s-ar putea numi funambulescul și nevroza inteligenței, Alexandru dispunea de frumusețea și liniștea ei. Alexandru părea fiu de poezi, Polidor nu, impresie ce descumpănea lumea, iar faptul acesta îi accentua decuparea de universul liric al familiei.

I-am cunoscut bine pe amândoi. Era între ei o diferență ca de la cer la pământ. Puteau fi priviți ca exprimând două concepte antinomice. Fuseseră redactori la *Curentul* lui Pamfil Șeicaru, prieten al tatălui lor. Poezia lui G.Tutoveanu, *Unui viteaz* (*Balade*, 1920) este închinată viitorului mare ziarist: fusese distins în timpul primului război mondial cu cea mai mare decorație de război, Ordinul Mihai Viteazul... Târziu, în anii comunismului, frații Tutoveanu se mulțumeau cu ocupații anodine: Polidor conducea o fabrică de mobilă, Alexandru confecționa lădițe de lemn la o cooperativă. Eram intern al clinicilor din București, când Polidor, coșcovit de metastazele unei neoplazii atroce, m-a rugat să-i administrez serul doctorului Ranetescu - „apa de Văleni”, cum i s-a spus acelei licori absorbante de speranțe disperate...

Dur și chipeș în tinerețe, n-ai fi spus pentru nimic în lume că Polidor era fiul seraficei Mama Zoe. Cu toate acestea, se pare că dinspre neamul ei, din care cobora și poetul Ion Barbu, i se transmisese un neastâmpăr, o încordare lăuntrică, o zbatere care, negăsind în ce să se întrupeze, trecea în năzdrăvăni, extravagante și aventuri. Copil, a mers odată „să se tragă” pe inima căruței care ducea la cimitir un mort de tifos exantematic. A fost singura oară când Mama Zoe, speriată de molima care-i răpise nu de mult copilul, a pus mâna pe o pătăchie și l-a croit cu o forță proprie altei identități decât a ei... Mai târziu, sub numele Dodel Bârlădeanu, eroul unei hazlii ruperi de logodnă, aveam să-l descopăr în savuroasa schiță *Cum am ajuns mâncător de hârtie*

(*Curentul*, III, 952, p.2, 16 septembrie 1930) a lui Grigore Patriciu, inteligentul autor al *Baloanelor de săpun*, ascuns sub pseudonimul Geer Patrick. Student în drept la Iași, Polidor a lăsat în urma lui legende care asigurau sarea povestirilor profesorului nostru de fizică de la Colegiul Codreanu din Bârlad, Gheorghe Gălcă. Prietenul meu într-ale literaturii, Mircea Coloșenco, rememora una dintre ele.

- Spuneți-mi în două cuvinte, domnilor studenți, ce vedeți pe fereastră?, îi întreba pe rând profesorul nu-știu-cărei discipline de drept. Fiecare spunea ceea ce vedea: trăsuri, case, oameni etc.

Nemulțumit de răspunsuri, examinatorul dădea lateral din cap.

Veni rândul lui Polidor Tutoveanu:

- Bunuri și persoane, domnule profesor!, răspunse metonimic fiul poetului, exprimându-se în categorii juridice.

Altădată, tot pe vremea studenției lui ieșene, Polidor îi ceru telegrafic poetului de la Bârlad bani. Știindu-l chelțuitor, tatăl îi răspunse tot telegrafic: „Descurcă-te cum poți!” Inteligența lui găsi rapid soluția. Mergând la poliție, relată urmările unei escapade prin horbotele periferice ale Iașilor unde ar fi fost hărțuit de-o haită de javre. Ceru, în consecință, un certificat care să ateste că-l mușcase un câine turbat și plecă urgent la București pentru vaccinare. Bineînțeles, cu bilet de tren gratuit. În tren i se făcu foame. Luă vagoanele la rând, doar o da peste vreo cunoștință, însă fu în zadar. Coborî la Ploiești, intră într-un restaurant unde găsi, în sfârșit, un prieten. Chef mare! În culmea euforiei bahice, iată-l pe Polidor că se dedă vechiului său nărav de a mușca paharele și chiar de a le sfărma în dinți! Într-un târziu, părăsit de amic, se prăbuși lat. Vrând să-l identifice, proprietarul restaurantului îl căută prin

buzunare, găsi portofelul și-n portofel - certificatul de turbare! Telefonă pe dată la Poliția din Iași: trimisului dumneavoastră i s-a declanșat turbarea în restaurantul meu!

Lilial, Alexandru era într-adevăr o ipostază a crinului și a lunii mai. Un surâzător aer nedumerit îl păstrase, până spre bătrânețe, când l-am cunoscut eu, o înfățișare tinerească: efebul n-a dispărut niciodată din desenul nobililor lui trăsături. Am lucrat împreună, anotimpuri în șir, la Biblioteca Academiei, răscolind periodicele unei jumătăți de veac în vederea alcătuirii imensei biografii a liricii tatălui său. Modulat de pietate, eu lucram cu satisfacțiile împlinirii unui efort de erudiție, el - cu o râvnă împinsă până aproape de transă. Era evidentă latura recuperatoare a demersului său: prin forța împrejurărilor, trăise într-o oarecare izolare față de părinte. Fiul la București, tatăl la Bârlad; fiul cufundat în amintirea indelebilă a mamei, tatăl grăbit să se însoare a doua oară, la bătrânețe cu o frumoasă aproape de vârsta fiilor lui...

În 1972, în urma intervenției mele la Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor, s-a luat hotărârea celebrării *Centenarului G.Tutoveanu*. L-am rugat să-mi iscălească memoriul, pentru un spor în girul de prestigiu, și pe G.G.Ursu, cel mai fidel discipol al poetului. Fixându-mă cu ochii lui de panteră, Zaharia Stancu reflectă:

- Iată un scriitor tânăr cum se gândește la un scriitor bătrân! Ba încă și la unul mort de atâta vreme... Și l-a aprobat.

Am mers la Bârlad împreună cu Alexandru Tutoveanu, G.G.Ursu și Grigore Sălceanu. Pe afiș fusese omis tocmai numele inițiatorului... Îmi amintesc emoția lui Ando care, în ziua pronunțării alocuțiunii sale, a venit de câteva ori în camera mea de hotel ca să revedem împreună textul: avea încredere în mine și simțea nevoia să se confrunte cu un spirit tânăr.

*

...Numai Dumnezeu știe dacă cineva a murit sau nu la vreme. Rostul momentului când un om se duce în lumea de dincolo ne scapă. Mai târziu, putem eventual ști și noi. În acest sens, poate nu-i bine să plângem prea mult dușii de pe astă lume. Spunând aceasta, mă gândesc la faptul că Mama Zoe a murit la vreme în acel 20 iunie 1940, și iată de ce: două luni mai târziu, la 23 august 1940 (vai, funestul 23 august: 1939, 1944!), s-a prăbușit în Munții Apuseni, la Râșculița, prin părțile Hunedorei, avionul cu destinația Berlin, în care, printre ziaristii de la *Curentul*, se afla și Alexandru Tutoveanu! Au murit atunci redactorii D.Zaharescu și Victor Kerciu, iar Alexandru Tutoveanu, Horia Oprescu și ziaristul german Karl Stehr au fost ridicați cu răni grave dintre sfârmăturile avionului. Ulterior, aveau să se pună pe picioare, dar spaimele deșteptate de tragedie au zguduit familiile și prietenii. Imaginați-vă ce-ar fi fost dacă n-ar fi murit un pic mai înainte Mama Zoe!...

Aflat departe de țară, Cezar Petrescu îi scria, printre altele, lui Pamfil Șeicaru, directorul *Curentului*: „Erau întrucâtva mânji de-ai noștri, însoțindu-ne cu o juvenilă ardoare în atâtea începuturi de mai ieri (...). Venerabilului nostru amic, George Tutoveanu, transmite-i îmbărbătarea mea la toate suferințele prin care trece un părinte. Cât despre Ando Tutoveanu, cu setea de viață pe care i-o cunosc ascunsă sub o precocă dezabuzare profesională, sper că va învinge suferința, rănilor, consecințele - ca să-i mai tragă un reportaj nocturn, trăit, ca acela!” (B.A.R. S 65/XLVI).

Aserțiunea aforistică privind moartea la vreme mi-a fost validată de-a lungul vremii de mai multe întâmplări asemănătoare celei de la Râșculița. Fiecare mi-a dat un prilej de a reflecta la mijloacele transcendente de apărare a bietului om...

C.D. ZELETIN

Fotografii:

1. Polidor Tutoveanu.

2. Alexandru Tutoveanu, în redacția ziarului „Curentul”.

Arhiva C.D.Zeletin.

O carte emblemă și rigoare editorială

G. Tutoveanu, *Albastru. Poezii alese*, Editura Sfera, Bârlad, 2003¹⁾

Din primele aserțiuni ale încercării noastre modeste de prezentare a acestei antologii poetice, trebuie să remarcăm că este cea mai solidă și completă dintre edițiile creației literare ale lui George Tutoveanu care au apărut de-a lungul secolului al XX-lea.

Structura volumului denotă chibzuința și probitatea profesională datorată editorilor aplecați cu devoțiune și pasiune asupra operei celui mai bârlădean dintre poeții care și-au legat numele, prin excelență și definitiv, de fascinația urbei care l-a adoptat - George Tutoveanu.

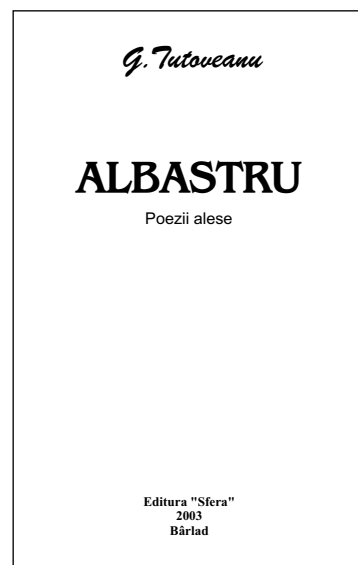
Amintim aici epitaful cu cele două terține ale sonetului „Moldova mea” încrustate pe marmora ce-i străjuiește veșnicia în Cimitirul Eternitatea din Bârlad: „Când va suna-ntr-o zi și pentru mine,/ Din turla veche clopotul de-aramă/ Și voi porni spre zările senine/ Și de pe cer se va mai stinge-o stea,/ Să mă cuprinzi cu dragoste de mamă,/ La sânul tău cel cald, Moldova mea”.

Mircea și Sergiu Coloșenco au redactat o *Prefață* copios presărată cu informații de istorie literară mai puțin cunoscute sau chiar inedite.

Pe contrapagina celei de a doua foi de titlu este reproducă fotografia autorului după cea executată de N.Wandermann, din Bârlad, fotografia Curții Regale, la 1910 (Arhiva C.D.Zeletin)²⁾.

Aflăm, printre altele, de asemenea, că G.Tutoveanu se înrudește, prin alianță, cu marele poet și matematician Ion Barbu. Zoe Frasin (pseudonimul literar al soției lui G.Tutoveanu) era soră cu bunicul patern al autorului poemului „După melci”.

O cumnată a lui G.Tutoveanu se căsătorește cu un nepot al lui Petru Maior, celebrul corifeu al Școlii Ardelene și unul din copiii acestei familii, Virgilia, are la rândul ei șapte odrasle, dintre care Romulus, luându-și pseudonimul de Dianu, ajunge „un fervent publicist în perioada interbelică și scriitor de talent și rafinament interesant”, făcând

parte „din cercul lui Pamfil Șeicaru, pătimind multe obtuzități comuniste, inclusiv ani de închisoare politică”³⁾.

Pamfil Șeicaru a fost adăpostit de familia poetului între 1911-1914 când absolvă secția modernă a Colegiului Codreanu, cursuri fără frecvență, secție pe care aveau s-o termine și cei doi băieți, Polidor și Alexandru Tutoveanu, tot la fără frecvență, în anii 1922 și, respectiv, 1923.

Nașa copiilor născuți în București, Cordelia și George Polidor, este Smaranda Barbilian, mama poetului Ion Barbu.

„La intrarea în eternitate, la 26 iunie 1940, a poetei Zoe G.Frasin, alias Zoe Tutoveanu (supranumită «Mama Zoe»), citim în *Prefață*, au scris cuvinte pline de adevăr și patriotism: Nicolae Iorga, Romulus Dianu, Tudor Vianu, Dragoș Vrînceanu ș.a.”.

În sfârșit, cu un ton peremptoriu, editorii constată că - (și parcă citim printre rânduri intenția de a umple acest gol) -: „Totuși, încă nu a apărut monografistul total al Tutovei și Tutovenilor, al Bârladului și bârlădenilor, al tainelor și tainițelor (ne) academice ale acestui ținut al Țării de Jos”⁴⁾.

Volumul este alcătuit din două părți, după cum reiese din „Lămuriri asupra ediției”: prima se datorează autorului însuși (1924),

cea de a doua selectării de către editori a unor „poezii deosebite” din volumele anterioare, „Tinereță”, 1924, și „Sonete”, 1938, și din periodice sau arhiva poetului, aflată astăzi în posesia Muzeului Literaturii Române din Iași, reproduse în prima ediție postumă (1968), acum 35 de ani.

Dacă în prima parte poemele sunt incluse după un „program estetic propriu”⁵⁾ autorului, în cea de a doua sunt grupate cronologic de către editori.

Urmează un curriculum vitae „Autoportret la persoana a III-a...” alcătuit în 1924 și cele două părți ale creației originale a poetului și traduceri în limba franceză. Din cele 11 traduceri 8 aparțin lui Grigore Sălceanu - trei versiuni ale sonetului „Moldova mea” și un sonet dedicat traducătorului, sonet din care cităm al doilea terțet: „Mereu spre cer, cu frunți ce nu se-nclină./ Să ne scaldăm în veșnică lumină/ Și nime-n veci să nu ne mai despartă”. Ultimele trei traduceri sunt semnate de cel mai virtuos istoric al literaturii și al culturii în general, de pe aceste meleaguri, prof.univ.dr. C.D.Zeletin.

Poemele care alcătuiesc cele două părți depășesc doar cu câteva titluri suta și pot fi, relativ lesne, grupate după sursele de inspirație, după interesul pe care l-a manifestat poetul pentru diferite aspecte de viață. Primează creațiile poetice cu suflu patriotic, cele consacrate faptelor de vitejie, voievozilor iluștri („Fii gata!”, cu care se deschide volumul din care cităm primul catren cu imperative patriotice și patetice: „Copile, iubește-ți cu sete/ Pământul străbunilor tăi./ Fii gata, când glasul de trâmbiță/ Pluti-va pe culmi și pe văi”), „Ștefan-Vodă”, „Vodă Rareș”, „La Putna”, „Suceava”, „Turtucaia”, „Cuza-Vodă” ș.a., cele consacrate primului război mondial: „Sus frunțile, eroi!”, „Turtucaia”, „Vă strigă Olțul”, „Unui viteaz”, „Cu vremuri negre”, „Rugăciunea ostașului” ș.a., toate dateate în anii 1916-1918, ceea ce nu se întâmplă cu celelalte poezii ale lui G.Tutoveanu.

În ediția a VI-a, de acum 85 de ani, sunt incluse doar 61 de poeme, în noua ediție este antologat și un poem ca „Logodnica lui Vifor”, creație epică amplă, alcătuită din 70 de strofe, dintre care 53 de catrene și celelalte din cinci versuri în ritm iambic, amintindu-ne cu evidență de baladele lui G.Coșbuc.

Preferința pentru sonet este specifică perioadei. Este suficient să cităm pe sonetiștii împătimiți Mihai Codreanu și Victor Eftimiu.

Poeziile erotice, puține la număr, cele de factură religioasă („Isus”, „Vecernie”), altele consacrate unor personalități ale culturii noastre: „Grigorescu”, „Ștefan Petică”, ca și cele în

care sunt exprimate imagini și sentimente ale autorului față de unele din stațiunile balneo-climaterice sau locuri, provincii de care s-a simțit în mod deosebit atașat: „Ceahlăul”, „În Vrancea”, „Bucovinei”, „Bicaz”, „Tuzla”, „Slănic” ș.a. întregesc volumul acestei antologii remarcabile.

Se cuvine să remarcăm o amplă „Bibliografie” alcătuită de Alexandru Tutoveanu și C.D.Zeletin: I. Volume, II. Periodice: A. Poezii (20 de pagini), B. Proză. Amintiri literare. Articole. Scrisori (2 pagini), Despre autor (13 pagini). Aproape 40 de pagini, o cincime din volum constituie o minuțioasă studiere a operei, cu intenția de a realiza o lucrare cu caracter exhaustiv, cum de altfel ne-a obișnuit de fiecare dată distinsul prof.univ.dr. C.D.Zeletin.

Ultima parte a volumului este consacrată „Referințelor de excelență” semnate de Tudor Arghezi, Constantin Ciopraga, G.G.Ursu, Traian Nicola și C.D.Zeletin din care cităm: „De poezia lui patriotică au fremătat decenii la rând școli și aule. Pentru mulți dintre noi unele din poeziile sale s-au fixat pentru totdeauna ca reprezentări ale conceptului iubirii de țară și al dragostei de trecut. Suflet bun, spirit superior și egal cu sine, câți nu și-au căutat în el propria speranță!

Fiindcă Tutoveanu înseamnă speranță... Iar omul fascina: l-a fascinat până și pe Arghezi”⁶⁾.

Aplecați cu devoțiune și profesionalism, scormonind cu răbdare în paginile din presa vremii, precum și în arhiva poetului, astăzi aflată în posesia Muzeului Literaturii Române din Iași, Mircea și Sergiu Coloșenco oferă cu adevărat o ediție remarcabilă și de referință a operei lui G.Tutoveanu, împărțind într-un tot final din „Prefață”: „Cartea de față este o dovadă a perenității poeziei clasice române”.

Un merit aparte se cuvine tuturor celor care au contribuit la apariția acestei ediții de excepție cărora pasionații frați filologi le adresează cuvinte de recunoștință: „Toată gratitudinea noastră d-nei Elena Monu, președinta Academiei Bârlădene, domnului Ionel Irimia și distinșilor colaboratori ai editurii bârlădene care și-au dat obolul în realizarea cărții în condiții grafice remarcabile”.

Note:

1) G.Tutoveanu, „Poezii alese”.

Ediție alcătuită de Mircea și Sergiu Coloșenco. Bibliografie de Al.Tutoveanu și C.D.Zeletin. Volum apărut sub egida Academiei Bârlădene, Editura Sfera, Bârlad, 2003.

2) Op.cit., p.IV.

3) Op.cit., p.II.

4) Op.cit., p.IV.

5) Op.cit., p.V.

„Iași, 5 iulie 2003

Domnilor,

Vă mulțumesc călduros pentru cărțile trimise. Reactualizarea lui G.Tutoveanu e un pios act de continuitate spirituală - într-un Bârlad în care i se simte încă prezența. Un coleg de Facultate, Aurel Ivănescu (mort în război), îmi vorbea despre poetul tradiționalist; ulterior, profesorul G.G.Ursu vedea în acesta o emblemă a locului. La Fălticeni, unde profesase ca institutor, G.Tutoveanu - unul dintre întemeietorii „Academiei bârlădene” - fusese apropiat de Sadoveanu, de Artur Gorovei și de alții. Bârladul a fost un remarcabil centru cultural regional, iar „Liceul Codreanu” a contribuit mult la crearea unui ambient pe măsură.

Mulțumiri speciale pentru cele câteva eșantioane „Rebus” - instrumente stimulative întru familiarizarea cu fenomenul literar românesc.

Cu cele mai bune sentimente și cu salutări cordiale - al dumneavoastră

Constantin CIOPRAGA”

Nuntă în zbor

Privindu-i cum se zbenguiesc
Doi gugugiuci, în dans, nuntesc
Mâna înaltă să îi apuc,
Nevinovați în zbor se duc.

Atunci chiar două mâini ridic
Icar mă vreau să zbor un pic
Isconditor, îi tot privesc
Doream de mult să-i întâlnesc.

Perpetuare

O clipă de trăim în lunga veșnicie,
Sculptând cu patimi lutul nemuririi,
Sorbi-vom cu nesaț licoarea vie
A trupului zidit în culmea fericirii.

Fără de veste va apune luna,
Pe cer rămâne doar cununa,
Vom bea ultima cupă plină
Îmbrățișați de dragostea divină.

Oprindu-ne, în drumul către stele
Viața de-apoi, e dincolo de ele
Sămânța va ncolți în glaștră
Făpturi rămân în urma noastră.

Nicu BOTEZATU

Harry Zuppermann - poetul ascuns

Identificat o jumătate de veac cu învățământul bârlădean, profesorul Harry Zuppermann (1909-1997) s-a retras în ultimii ani ai vieții în Capitală, sfârșind într-o existență anodină, vizitat din când în când de foști elevi, Traian Nicola, C.D.Zeletin și alții mai puțin notorii în viața publică/culturală a țării. Printre aceștia, poate fi menționat medicul stomatolog Constantin Mereoru (originar din Bădeana-Tutova), cu soția - Lenuța și fiul lor - Valentin, devenit la rândul ei profesor de limbă și literatură română. De altfel, această familie l-a adoptat într-atât încât, după decesul d-nei Zuppermann (fostă secretar muzical la Filarmonica „George Enescu” din București), i-a asigurat hrana zilnică și ambianța strict domestică, luminându-i singurătatea. Așa se explică existența în colecția familiei Mereoru a celor două creații poetice, selecționate de noi, dintre altele, printre puținele strecurate de autorul lor zgârcit în atare privință cu propria-i operă scrisă și căror deținători le mulțumim și pe această cale.

Astfel, *Vultur (căzut)*, scrisă într-o noapte de iarnă a anului 1964, a fost transcrisă de poetul Harry Zuppermann, la 7 iulie 1994, și trimisă d-nei Lenuța Mereoru ca omagiu, iar *[Colind]*, netitrată, transmisă în noaptea de Crăciun de dinaintea trecerii de către distinsul profesor a pragului Styxului.

Cele două poezii, pe care le reproducem aici, sunt, dacă nu ne înșelăm, singurele semne publice ale literaturii de sertar a neasemuitului profesor, iubitor de frumusețe și adevăr.

Mircea COLOȘENCO

Vultur (căzut)

Pentru ..., cu drag, întru aducerea aminte

Străfulgerat dintr-un cârpatin pisc,
Azi, în ogradă, puii îl ciupecsc de plisc.

Printre găini și rațe, uitând că vultur e,
Rățoiul și gânsacul gata sunt să-l scuture.

Doar când vine stăpânul tainul să toarne,
În silă-i aruncă o halcă de carne!

[Colind]

În fapt de seară, un moșneag
Cu barbă albă și toiag,
Poate de-aici, poate pribeag,
Îți va meni cu har, cu drag:
Pentru atâta bunătate
De la Domnul - sănătate!
Pentru atâta dăruire,
Tot atâta mulțumire!
Îți urează Moș Crăciun
Să ții serviciul că-i mai bun!
Din parte-mi, scoate din desagă
O vorbă rar rostită: **Dragă.**
(Ține-o minte - nu-i de șagă!)

Dacă-s stihuri de doi bani,
Din inimă, totuși, „La mulți ani!”

Zăpezile copilăriei - pe meleagurile Misei și ale Hobanei -

Încărcate de amintiri, de nostalgii, de frumuseți și de suferințe, locurile copilăriei rămân, ori cum ar fi ele, leagănul sufletului, indiferent de vârstă; poate cu un plus de vibrație sentimentală atunci când, trecut prin vămile vieții, omul, cu ochii minții și ai inimii, privește în urmă, după patru, cinci decenii de viață. Pare un impuls din interior sau o poruncă a conștiinței de a lăsa zestre celor care vin amintirile, conservate în pagini de carte.

În anul 2003, la editura „Matrix Rom” din București a apărut cartea lui I.Delamisa, intitulată „Zăpezile copilăriei”.

Autorul acestei cărți, Ion Manta-Roșie (I.Delamisa este pseudonimul preferat al autorului) s-a născut la 25 iulie 1903, în satul Pupezeni, comuna Bălășești, județul Tutova. Copil de țărani săraci, a rămas orfan când tatăl său a căzut pe frontul de la Mărășești. Apreciindu-i mintea ageră și setea de învățătură, dascălii și câțiva oameni de bine l-au ajutat să-și ducă la bun sfârșit studiile primare și secundare. În 1924 a absolvit Liceul „Gheorghe Roșca-Codreanu”, prestigioasă instituție de învățământ bârlădean, plecând la București. Licențiat în Drept, dar și în Litere (Magna cum laude), s-a consacrat magistraturii, ajungând până la funcția de președinte de tribunal și la gradul de

consilier de Curte de Apel. S-a stins din viață la 27 septembrie 1986.

Mare iubitor de literatură, membru al Academiei Bârlădene, prieten de suflet al poetului G.Tutoveanu, a colaborat, de-a lungul timpului, la diferite publicații, ultima fiind „Bârladul - odinioară și astăzi”.

Romanul autobiografic „Zăpezile copilăriei” a fost scris la Bârlad, ultimul capitol datând din 1953. Pseudonimul I.Delamisa reprezintă un omagiu adus locurilor natale, râul Misa fiind pomenit în roman (nota biografică apărută pe ultima copertă).

Prezență indiscutabil prestigioasă în viața civică și culturală a Bârladului, Ion Manta-Roșie a fost unul dintre apropiații de suflet ai poetului și animatorului de cultură din Bârladul tinerețelor sale, G.Tutoveanu.

Între momentele notabile din viața urbei s-a înscris sărbătorirea poetului la 75 de ani de viață, în 1947, manifestare de sinceră simpatie, organizată de Ion Manta-Roșie în locuința sa din strada Petru Rareș, din cartierul Munteni.

Mai târziu a oferit lui Romulus Boteanu documente inedite în legătură cu prietenia sa față de poetul „Albastrului”, și care au fost publicate în „Bârladul - odinioară și astăzi”.

La 100 de ani de la naștere apare, așadar, volumul intitulat „Zăpezile copilăriei” de Ion Delamisa, carte mai greu de încadrat într-o anumită specie literară, întrucât elementul biografic relatat la persoana l o apropiie mai mult de memorialistică decât de romanul autobiografic. Dorința de a-și deschide sufletul, depănându-și amintirile din primii 10-15 ani de viață, este atât de puternică încât autorul nu concepe a schimba nici o denumire de sat, nume de persoane, nume de străzi din Bârlad, nume de cursuri de ape sau de coline, văi și dealuri, dovadă fiind și pseudonimul ales.

Pe mai bine de 170 de pagini autorul își povestește viața din fragedă copilărie, evocând cu multă căldură figura tatălui care îi „deschide poarta vieții”, luându-l în căruță lângă el în prima și fascinantă călătorie la târg. Drumul din sat și până în târgul Bârladului devine pentru copil o adevărată expediție, iar treburile negustorești din târgul de vite, unde tatăl vinde un cal spre a cumpăra altul mai potrivit, devine o adevărată aventură în ochii acestuia.

Retina sufletului înregistrează cu simpatie istețimea negustorească a tatălui, franchețea dar și subtilitatea replicilor în dialogul cu negustorii de cai; este mândru că i se încredințează sarcina de a rămâne de strajă la căruță și gustă cu o plăcere încă necunoscută bunătățile aduse de tatăl său de la cârciuma lui Tănase; gogoșile dulci, gogoșile calde îl amețesc de plăcere, ca și mirosul de ulei prăjit și de mirodenii.

Vin ani grei, ani crânceni - curtea boierească arde în vâlvătăi, în timp ce oamenii vorbesc în șoapte: „Cercetările” sunt înspăimântătoare - mama este adusă la post și bătută în locul tatălui „plecat la lași la spital” - copilul este martor și privește tot ce se întâmplă cu durerea omului trecut prin suferințe.

Clasa a III-a primară o începe în altă școală, orfan și întreținut de o mătușă. Elevul Ion Plămadă se descurcă bine la matematică și este admirat de învățători. La sfârșitul anului școlar este premiant I.

Amintirile se derulează încet ca și suferințele prin care Ion Plămadă trece: trebuie să străbată kilometri pe vîfor și ger spre a aduce de la Bârlad, de la o mătușă, cinci litri de gaz; lampa nu mai luminează seara de multă vreme.

„Oamenii de treabă” nu au pierit toți. Sfătuit și ajutat de unii și de alții Plămadă Ion se înscrie la Școala Normală care funcționează la Bogdana. Localul școlii din Bârlad este transformat în spital militar. Aici îl cunoaște pe directorul cu suflet mare și pe „Domnișoara” profesoară care îi insuflă bucurie și încredere. Printre sentimentele de admirație se strecoară și acel nedefinit zvâcnut al „primelor iubiri”.

Vacanța de vară este „petrecută acasă la o mătușă iar granitul îi ține de urât”.

Ultimele amintiri ale copilăriei sunt dominate de spaima de strigoi.

Ultima pagină a cărții are mențiunea: „Bârlad, 1953”.

* * *

Cititorul întâmplător care face cunoștință cu universul cărții lui Ion Delamisa rămâne impresionat desigur de sinceritatea cu care autorul reconstituie „istoria copilăriei” sale, dramatica trecere prin anii cei „frumoși” și nevinovați. Poate că remarcă și talentul de narator al autorului, fluenta și coloristica episoadelor, dialogul bogat, nuanțat care dă viață personajelor.

Mai mult decât atât, însă, cititorul trăitor pe acest locuri, care cunoaște din propria experiență topografia, toponimia, oamenii cu firile lor complexe de atunci și de mai târziu, cel care localizează cu ușurință drumurile și străzile pe unde a călcat Ion Plămadă.

Ion Manta-Roșie (Ion Delamisa), și mai ales acel cititor care l-a cunoscut într-o oarecare măsură pe autor, rămâne fascinat de fidelitatea cu care memorialistul-romancier reconstituie o lume, o epocă și mai ales un univers uman - la vârsta copilăriei; modul cum reflectă peisajul natural și social și nu în ultimul rând limbajul folosit, cu termeni neaoși ai locului, cu denumiri specifice de obiecte.

Lectura cărții este o delectare și, mai ales, un prilej de retrăire-gândire a unei etape a propriei vieți.

Cea de-a patra treaptă

Încercăm să descoperim și alte arcanе ale poeziei scrise de Ana Stan Popescu, în afara celor remarcate de ochiul de Argus al criticului Constantin Trandafir, prefațatorul celui de-al patrulea volum de versuri semnat de autoare. Lucrarea, intitulată DUREREA PERLEI, a apărut la editura Astra Nova, Brașov, an 2001, lector Victor Sterom, coperta Angela Cioltan, cu 64 de poeme echilibrate, toate de bună calitate, ceea ce conferă întregului volum o lăudabilă unitate.

Parc urgând toate perspectivele lirice oferite de conținutul cărții, avem, finalmente, senzația, poate chiar certitudinea, unei rodnice împliniri artistice, dar și a unei evidente continuități, în sens ascendent. Desigur, raportându-ne la celelalte trei cărți, putem afirma că evantaiul tematic și emoțional se menține, prezentând ca noutate câștiguri în adâncimea și în continua rafinare a expresiei. Lumea Anei Stan Popescu rămâne crepusculară, cutreierată de lumini și umbre diafane care se întrepătrund, miracolele sunt albe și imponderabile, o undă de tristețe străbate întregul peisaj. Printre fantomele de ceață vagabondează fantoma autoarei eponime, exilată în singurătate dar păstrând spre lume aceeași discreție tandră, aceeași fină duioșie care alternează cu intensitatea reflecției. Am citat din Constantin Trandafir ca să nu pierdem din vedere câteva repere importante ale creației Anei Stan Popescu.

În aceste rânduri, noi mai semnalăm și o subtilă încercare a autoarei de a-și depăși propriile-i coordonate. Spre exemplu, conjeturăm că ea intră, nu fără intenție, în conjuncție cu poemele luminii pe care i le datorăm lui Lucian Blaga, vezi cartea cu același titlu din 1919. Structura poeziei *Elegie* (24) ne apare, mutatis-mutandis, ca o reverberație a inegalabilului vers: „eu nu strivesc corola de minuni a lumii”. Demers cu atât mai onorabil cu cât avem dovada că Ana Stan Popescu nu se oprește aici. Cercetând cu atenție volumul vom găsi și alte vectoare de tip blagian dezvoltate cu bune rezultate. În aceeași ordine de idei, propunem un stop-cadru pe poezia *Am ajuns la o margine* (12) care poate fi înțeleasă și ca un ecou al teoriilor despre cunoaștere, motiv pentru care o și transcriem în

întregime:

„Am ajuns la o margine/
unde am întrebat acele câmpii
străine/ acei munți prăbușiți, acele
păsări căzute/ acele cămile de vânt -
am întrebat/ unde am ajuns și cum se
numește/ marginea aceasta unde
stau și mă uit/ și nu văd nimic și mă
strig și nu mă aud/ mă caut și nu mă
găsesc;/ Să fie pustietatea din partea
mea// dar de unde?”

Este evident că arta poetică a Anei Stan Popescu se dezvoltă la limită de nuanță, într-o încercare de a transgresa granițele de sticlă, dintre înțeles și sentimente. Este, fără îndoială, o obsesie mai veche a tuturor artiștilor, dar, în cazul versurilor de față implicarea totală a autoarei conferă un dramatism singular acestei eterne confruntări metafizice.

De altfel, e cazul să ne întrebăm de unde vine titlul volumului. Poate ne va lumina poezia cu același nume de la pag.10. Iată ultimele versuri: „nu mai pot îndura la nesfârșit/ durerea perlei și vântul nebun/ dă-mi înapoi hainele rupte ale unei vieți/ și dă-mi libertatea de a zbura prin ele/ către ceva de care încă n-am auzit...”

Încercăm să deciptăm poezia, cerând sprijinul cititorului („mon semblable, mon frère”). Pentru noi, perla e o lacrimă împietrită, materializată. Poeta însăși e o lacrimă care exprimă durerea întregii existențe. Această lacrimă împietrită e o realitate prețioasă fiindcă poartă în ea iubirea și poezia. Iar soluția, dacă e nevoie și de aceasta, se află în punctele de suspensie finale, punte universală în marea trecere.

Ei bine, acest zbor existențialist al Anei Stan Popescu, născut pe de-asupra cuvintelor (sau „dincolo de lumină”, cum ar spune ea-însăși) beneficiază și de un aparat metaforic și imagistic pe măsură. Reverberațiile simbolice remarcate de Constantin Trandafir, îmbracă haina unor exprimări aluzive, alegorice, amfibologice („ou l'Indécis au Précis se joint”) din ce în ce mai simplificate. Nu ni se pare paradoxală prezența pseudo-hai-ku-ului, cu fulgerul lui blând și fermecător, care ne poate duce, poate spre esența acestui joc gratuit și secund. Iată cu ce ne alegem de la o „vânătoare de cerbi” (13):

„Cine calcă/ odată cu mine/
pe cerbi”.

„Bem împreună/ celestele zăpezi/ la umbra/ căzutelor/ păsări/ sau în altă parte” („Primăvăritică”, 21);

„Un arbore/ înăuntru sângelui// Și câteva frunze/ de aer albastru/ La început”.

Deseori, versul e lapidar și percutant ca înțepătura unei seringi: „trupul mării moare-ntr-o scoică... lacrimile îmi dau până la sânge... munții sunt arginturi... planetele amurgesc...”

Totuși „durerea perlei” e sentimentul dominant, și această perlă strălucește în singurătate și-ntr-o irezolvabilă așteptare. Poeta trăiește chiar o euforie a durerii: „mă bucur că exist în câteva lacrimi cumplit de adevărate” (14). S-ar părea, deci, că, pentru ea, durerea e și o cale spre adevăr. Dar, mai departe afirmă: „până la sânge îmi dau lacrimile” (29), deci e vorba și de o trăire afectivă. În fond, întreaga poezie a Anei Stan Popescu este dedicată sentimentului de dragoste, dar unei iubiri dematerializate și retrospective, trăsături care o înobilează. Către acea stare de așteptare de care vorbeam mai sus ne îndreaptă și poeziile: *Stare* (33), *Vreau să te caut* (26), *Durerea perlei* (10) și altele. Totuși, între acest sentiment și persoana poetei se ridică un ecran invizibil dar de netrecut. Poeta e damnată să sufere singură în intimitatea universului său imaginar. Chiar așteptările pe care le cultivă în locul speranțelor, sunt greu de împlinit: „Pe albul zăpezii/ mi-au rămas urmele/ să cred/ că m-a căutat cineva” (36).

O poezie subtilă, diafană, răcoritoare, un zbor mai înalt pentru Ana Stan Popescu.

cine pe cine se-aude

până la urmă am fost la moarte acasă
am bătut în ușă dar nimic
de după perdele o adiere ușoară
pe acoperiș un somnambul
prin grădină șarpele
prin văzduh un uliu nebun
și-n prag o pată de sânge
cine să fie înăuntru și cine pe cine se-aude
dar moartea n-a deschis
am zis că nu-i pregătită să iasă la mine
și-am întins pasul spre alte ciudățenii
și spre bucuria ochiului meu...

ce mi s-a dat

ce mi s-a dat nu era moartea
era totuși o pasăre oarbă care picase
din greșeală în odaia mea
ce mi se părea că îmi aparține
nu era viața
era doar forma unei oglinzi în care
mi-am răsfrânt chipul spre
a mi-l recunoaște mult mai târziu...

Ana STAN-POPESCU

Autoconstatări

Abandonul: aliterația strănutului
dialectic în Sugestie.

Oare, în afară de maleego-urile
Cuprinsului, ce ne mai împiedică să
evadăm (să ne exilăm!) în Propaganda
Pateriei.

Terapia transpersonală mi se pare o
acciză a Indiscreției față de simptom și de
sechelele psihologice.

Afazia paroxismelor în poezie:
inspirație, sexualitatea verbului și
căldurile disperării par a evada natura din
rostul cuprinsului și, Omul a suspinat
depuneri de coroane pe neputință;- versul
împotriva brizei de ocazie...

Când îmi voi contabiliza toate
melodiile moarte,... profetul va fi rest din
Metafizic.

Când deprind un caracter, -
materia servește drama până la
resemnarea de clipă a lui Dumnezeu
pentru că, timpul este boala sa.

Mă împiedic de tautologie în
pleoapa nelumii arogându-mi drept
mențiune un biet manual de Slăbiciuni și o
salvă de indiscreție...

Atacul morții m-a găsit cu ochii
înclinați spre cer și cu retina la indiferența
cugetului.

Castitatea: o micoză permeabilă
în Teogonie și o expresie necontrolată a

singurătății.

Despărțirea: o subțiere estetică a
insuportabilității.

Nu există boli, ci doar sentința lor
ne anulează posibilul într-o dezarmonie a
dezintegării simțului temporal.

Puritatea este mai aproape de un
timp **corigent** al bolii decât de o
contemplare adusă fiziologiei.

Refuzul: o schizofrenie în
închisoarea remușcării.

Transluciditatea îmi pare a fi o
consolare a depărtărilor în agonia
îndurării.

Dumnezeu este o „permanentă”
abatere de la instituția cerșitului fapt, ce îl
favorizează, prin intermediarii care
servesc la a-l cerși...(interpretare după
Arthur Schopenhauer și Kafka)

Lumea se crede neurastenia
realității.

Umbra lui Dumnezeu este ca un
Rai fără epură. Metafizica accede infinitul
spre o deficiență a sângelui de a fi un regret
al durerii.

Dacă-aș fi un bun scriitor (!?), aș
scoate cu penița regretele dintr-un
calendar creștin...

Dincolo de paroxism, timpul își
caută diferența prin transpirația mijlocirii.

Tresărirea Bibliei îmi pare ca un ritm
afectat de propaganda istoriei. Cuvântul
evangelic chiar (acel lexem răzvrătit de
sânge!) încălzește neurastenia virtuților prin
contumacia mirajului.

Dumnezeu și-a alterat identitatea în
reprezentarea impresiei de a gândi
conjunctivul erenței.

A fi tot timpul în agonie, a-ți adnota
ca risc nebunia de a te ucide, de a te
descărca în somnolența substanței,...a-ți
scurta distanța dintre centrul de obsesie și
focalul anturajului care se pierde pe sine;
Omul (conviețuirea în exilul spaimei!) imită
cu evlavie precaritățile cuprinsului pentru a-și
tempera excesul de gesticulație în
slăbiciuni...

Muzica: sonet de slăbiciune în
Absolut.

Omul pare un reporter al Neantului,
fără a avea un diminutiv al lucidității de a
pierde.

Decepția de achiziție a Timpului
pare a fi anemia individuației la margini.

Elena Petrican - actrița septuagenară - a Teatrului „V.I.Popa”, Bârlad

unde joacă atât la secția Estradă, cât și la Teatrul de proză - o variată gamă de roluri și tot aici își va uni destinul cu tânărul actor Constantin Petrican, junele prim al teatrului, adulatul femeilor, răsfățatul colegilor și al publicului.

Din anul 1960 devine angajata Teatrului „V.I.Popa”, împreună cu soțul său, unde funcționează de peste patru decenii. De la debutul său teatral a trecut o jumătate de secol, aproximativ 18250 de zile și tot atâtea nopți în care Elena Petrican n-a vibrat decât pentru TEATRU. Lui i-a închinat tot talentul, pasiunea și inepuizabila sa forță de muncă; teatrul și minunaților săi spectatori care au îndrăgit-o și care o prețuiesc în mod deosebit.

Fiind un temperament artistic - vulcanic și având o prezență scenică aleasă cu un fior comico-dramatic exploziv, a realizat cu mare talent și rafinament artistic o variată gamă de roluri cu priză deosebită și cu succes de public.

Face parte din categoria actorilor care „își dau și sufletul pe scenă”, cum se spune în lumea teatrului, nu cunoaște oboseala, nu refuză rolurile mici și este deosebit de studioasă și disciplinată, o actriță profesionistă exemplară și de mare performanță.

Printre sutele de actori și actrițe care au făcut parte din Colectivul teatrului bârlădean, Elena Petrican rămâne un UNICAT, o valoare artistică inconfundabilă, o sufletistă și o bună colegă, modestă, prietenoasă, un model de profesionist artistic și de civism social care înobilează prin întreaga sa activitate prestigiul teatrului. Din cele peste 150 de roluri înscrise în fișa sa de creație artistică e destul să spicuim doar câteva, pentru a ne convinge de Miracolul acestei actrițe, preferată de toți regizorii în distribuțiile lor: Adelaida, din „Sosesc deseară”, Maricica Tunsu, din „Opinia publică”, Felice, din „Bădăranii”, Aretia, din „Dezertorul”, Leonie, din „Părinții teribili”, Ema - Anca, din „Fii cuminte Cristofor”, Vrăjitoarea, din „Înșir-te Mărgărite, Doamna Orban, din „Joc de pisici”, Nina Damian, din „Escu...”, Korinchina, din „Vino vați fără vină”, Coana Mica, din „Răzbunarea sufleurului”, Maria de Mangop, din „Logodnicii Sucevei”, Roxana, din „Drumul spre Everest”, Gherghina Profirel, din „Hagi Tudose”, apoi câteva doamne de elită: Doamna Clara, din „Vlaicu Vodă”, Doamna Dulska, din „Moralitatea doamnei Dulska”, Doamna Muller, din „Intrigă și iubire”, Agafia Tihonovna, din „Căsătoria”, Papagalița, din

„Martorii se suprimă”. Nu pot fi trecute cu vederea ultimele creații memorabile cum sunt: Bunica, din „Copacii mor în picioare”, Morthy Owen, din „Anna Christie”, Mama, din „Neînțelegerea”, Bătrâna, din „Scaunele” - spectacol nominalizat pentru premiul de interpretare la Festivalul Internațional „Athelier” din Sfântu Gheorghe, în 1995, Mița Baston, din „D-ale carnavalului”, rol pentru care a obținut premiul de interpretare la Festivalul restituirilor dramatice de la Botoșani și multe alte premii, diplome și distincții artistice, care au însemnat recunoașterea unui veritabil talent, a unei personalități artistice remarcabile. În decursul carierei sale a lucrat cu mulți regizori exigenți - colaboratori din țară - printre care se numără: Constantin Moruzan, Ovidiu Georgescu, Constantin Dinischiotu, Dina Cocea, Constantin Zărnescu, Lidia Ionescu, Constantin Dinescu, Magda Bordeianu, Emil Mandric, Mișu Fotino, precum și cu regizorii permanenți sau sporadici ai teatrului bârlădean: Aurel Cerbu, Cristian Nacu, Tiberiu Pențea, Constantin Sârbu, Vasile Mălinescu, Mușata Mucenic, Bogdan Ulmu, Matei Varodi, Dorin Mihăilescu și chiar cu soțul său, actorul Constantin Petrican, alături de care a apărut în cele mai reprezentative creații. Criticii de marcă Valentin Silvestru, Natalia Stancu, Victor Parhon, Constantin Paiu, Theodor Pracsu, George Genoiu și mulți alții au consensat valoarea creațiilor sale în cronici teatrale elogioase.

Familia actorilor Elena și Constantin Petrican s-au impus în mișcarea teatrală românească fără rezerve. Așa cum mărturisește actrița într-un interviu din ziarul „Obiectiv” (2 iunie 2003); „Noi ne-am sprijinit întotdeauna unul de celălalt în viață și în meserie. Asta a făcut să urcăm mână în mână prin muncă și dăruire scenică; așa am luat premii, mână în mână am fost decorați, mână în mână am fost atunci când am fost numiți CETĂȚENI DE ONOARE AI MUNICIPIULUI BÂRLAD. Am rămas în acest colectiv pentru că aici a fost totdeauna o adevărată atmosferă creatoare de teatru, o prietenie sinceră între colegi, un colectiv bun și entuziast în care ne-am simțit și noi foarte bine”.

În aceeași măsură actrița își amintește cu respect și venerație de marii actori ai teatrului românesc alături de care a avut fericirea să joace și să-i cunoască: Costache Antoniu, Marcel Anghelescu, Radu Beligan, Marcela Rusu, Constantin Codrescu, Mișu Fotino, precum și de cei ce

Exista probabil o vreme în viața actorilor, după ce au interpretat diverse destine umane, după ce au suferit și s-au bucurat pe scenă sau pe platourile de filmare, exista un prag al mărturisirilor. Amintiri, fragmente amestecate din viața profesională cu cele din viața personală și de familie sunt probabil o revărsare a „preaplinului” vieții.

Actrița Elena Petrican, ajunsă la vârsta senectuții, a mărturisit anul acesta, în presă și la televiziunea locală, multe din bucuriile și izbânzile sale artistice - revărsate din „preaplinul” vieții.

A fost sărbătorită de autoritățile municipale și județene pentru cei 75 de ani de viață și 50 de ani de teatru; a primit diverse premii și diplome de excelență; a fost reîncadrată în teatru, ca dovadă a valorii sale artistice de excepție și atât colegii, cât și publicul larg o așteaptă cu bucurie și cu emoții revărsate în aplauze la aparițiile viitoare pe scenă, fie în Aneta Duduleanu din „Gaițele”, fie în alte roluri de mare virtuozitate pe care le va putea juca în viitor.

Bibliografia actriței este simplă, dar interesantă și profundă.

S-a născut în București la 3 mai 1928, într-o familie de intelectuali. Tatăl său a fost profesor de muzică și compozitor, angajat al Filarmonicii de Stat „George Enescu”. După studiile liceale și cele ale Conservatorului „Astra” din București, se angajează la Ansamblul M.A.I. unde își începe activitatea artistică sub numele de Nuți Constantinescu. Debutează cu rolul Doica din „Titanic vals”, apoi se întâlnește cu personajele lui Mihail Davidoglu, Lucia Demetrius, Tudor Mușatescu, Mihail Sorbul, cu cele ale lui Labiche, Kataev și, în mod inevitabil, cu cele ale lui I.L. Caragiale, impunându-se cu strălucire printre colegii din acest ansamblu. În 1957 devine angajata Teatrului „A.Davila”, din Pitești,

au debutat cu ani în urmă pe scena bârlădeană: George Alexandru, Florin Călinescu, Marian Râlea, astăzi actori binecunoscuți și apreciați pe scenele capitalei.

Se spune că actorii sunt „instrumente divine”; ei se înalță spre cele mai nebănuite sfere ale bucuriei și speranței; ei ne trec sentimentele prin furcile caudine ale suferinței și ale emoției; lor le datorăm marile înțelegeri ale artei și frumosului și de aceea Ei trebuiesc prețuiți în mod deosebit. Un mare dramaturg clasic spunea: „Ferice de țara care își cinstește artiștii... și vai de poporul care îi ignoră, acesta poate fi socotit pe jumătate mort”. Parafrazând această sintagmă, ferice de forurile județene și municipale care au sărbătorit-o de curând pe actrița Elena Petrican pentru cei 75 de ani de viață și peste o jumătate de secol de activitate în slujba Thaliei.

Spațiul nu-mi îngăduie să expun pe larg câte AMINTIRI mă leagă de Nuți Petrican, dar tot ce am scris aici constituie o mărturie sinceră a valorii sale care face cinste Bârladului, teatrului care a consacrat-o și publicului care o venerază. Bravo Nuți și „La mulți ani!”.

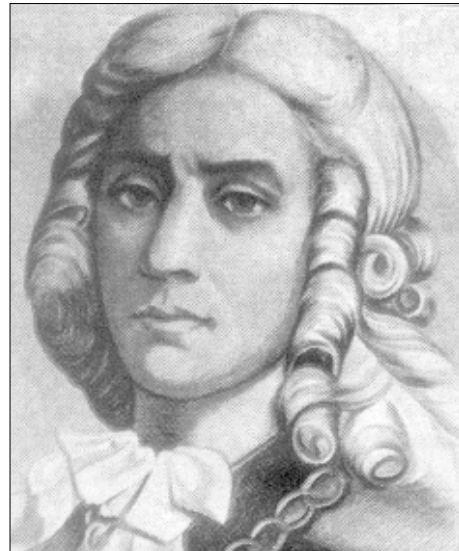
Vasile MĂLINESCU,
Secretar literar, Teatrul „V.I.Popa” Bârlad

Dimitrie Cantemir - filosof

Marile personalități ale științei și filosofiei sunt revendicate de cercetătorii din mai multe domenii. Exemplele sunt bine cunoscute, mai puțin poate, locul lui Dimitrie Cantemir în istoria filosofiei.

S-a scris mult despre domnitorul moldovean, ca istoric, filolog, geograf, muzician, istoric al religiei, dar mai puțin despre opera sa filosofică. Cultura sa solidă, formată la Academia Patriarhiei din Constantinopol, cercetarea unor biografii la care puținii aveau acces, i-au asigurat tânărului Cantemir premisele elaborării unei opere filosofice, care îl situează ca prim autor al unor lucrări filosofice originale, în istoria culturii românești.

Ideile sale filosofice pot fi întâlnite în mai multe lucrări și pot fi valorificate pentru o exegeză mai completă. Doresc să ne oprim puțin doar asupra lucrărilor sale strict filosofice.

O scriere de tinerețe „Imagine de nedescris a științei sacro-sancte”, tradusă postum din latină cu titlul „Metafizica”, este influențată de teozofia lui van Helmont. Lucrarea are un caracter scolastic care se va resimți și în „Micul compendiu de logică”. Acest manual marchează și deschiderea filosofului român spre raționalism. Logica este numită „cheia porților celor mai bine ferecate ale filosofiei”, deși afirmă că rațiunea este o cale indirectă și înceată a cunoașterii în raport cu revelația directă (iluminarea).

Filosoful român susține și teoria dublului adevăr care prezenta o poziție științifică avansată în epocă, adoptată și astăzi de mulți gânditori, pentru că dă o soluție contradicțiilor aparente dintre știință și religie. În „Istoria ieroglicică” se afirmă că există două filosofii, una fizică, ce se ocupă de materie și ține seama de legile ei, și una

teologică. Adevărurile științei nu trebuie opuse adevărilor teologice pentru că lumea este studiată din puncte de vedere diferite. Din lucrarea citată putem conchide că Dimitrie Cantemir este un empirist întrucât afirmă, la fel ca John Locke, că „toată știința din povața simțurilor se află”.

„Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea” este o lucrare de morală subordonată moralei creștine și având influențe ale stoicismului medieval.

Un merit deosebit în gândirea social politică îl are filosoful moldovean în descoperirea și formularea existenței legității în evoluția imperiilor. „Istoria creșterii și descreșterii puterii aliosmănești” l-a influențat pe Montesquieu (1689-1755) când a formulat ideea că există o legitate în procesele social istorice. Filosoful francez a cunoscut lucrarea lui Cantemir, prezentată la Paris de fratele său Antioh, pe când

acesta era ambasadorul Rusiei în Franța.

Chiar titlul lucrării sale „Considerații asupra cauzelor grandorii și decăderii romanilor” (1734) ne convinge că el a cunoscut opera lui Dimitrie Cantemir (1673-1723). Cercetarea operei acestui prim filosof român oferă posibilități generoase; dar nu este locul unor studii aprofundate, am dorit doar să trezesc curiozitatea cititorilor pentru a se apleca asupra scrierilor filosofice ale lui Dimitrie Cantemir.

Nu putem încheia aceste gânduri fără a reaminti că Dimitrie Cantemir a fost un mare patriot. El folosește termenul de „român” și evidențiază originea nobilă a acestui popor care se mândrește cu un asemenea creator de valori spirituale.

Prof. Lucian RAVARU

Cărți și reviste primite la redacție - selecție -

Amurg sentimental, revistă de literatură, informare și divertisment, București, nr.10/2003;

Sinteze prahovene, revistă de cultură, Ploiești, septembrie 2003;

Dacia literară, Iași, nr.50 (3/2003);

Kairos, Supliment cultural, nr.8-12, septembrie-octombrie 2003, Tecuci.

***

Simion Bogdănescu, **Oracol scufundat**, poeme, Iași, Cronica, 2003;

Petruș Andrei, **Cântecul toamnei**, versuri, Bârlad, Sfera, 2003;

Gheorghe C. Patza, **Întoarcerea lui Dracula**, roman, Iași, Editura A92, 2002;

Gheorghe C. Patza, **Trimisele ispitei**, Editura Christiana, 2003;

Iorgu Gălățeanu, **Blestemul plopilor**, Iași, Junimea, 2003.

Epigrame
de Ioan TODERAȘCU

Precizare

N-am să neg că ea vorbește
Toată ziua, dar sunt domn,
Și o las așa, firește;
(Mai vorbesc și eu prin somn!)

Politica în familie

El de stânga, ea de dreapta,
(Deh, politica - nătanga! -)
Când ea face pe deșteapta,
El îi dă tare cu stânga!...

Părere

Cum de la lingură-au plecat,
Cu planuri mari și inedite,
Prea iute - cred - au divorțat:
Abia erau pe „la cuțite”!

Un premiu neașteptat

În anul școlar 1930-1931 mă aflam elev în clasa a II-a la Școala Normală din Bârlad. O curiozitate a acestui an școlar pentru mine a fost acela că mi s-a părut cea mai ușoară clasă pe care am avut-o ca școlar și când învățam cu plăcere deosebită, toate obiectele părându-mi ușoare, indiferent dacă erau obiecte de studiu sau dexterități.

Prinsesem din anul anterior meșteșugul de a învăța din plăcere și nu de teama notei din catalog.

La cei 15 ani ai mei, îmbrăcat cu uniforma de culoare kaki a școlii, disciplinat și sfios, sânguincios și serios făceam o bună impresie dascălilor mei. Aveam ca dirigintă a clasei pe viitoarea D-nă Eugenia Tutoveanu, care ținea la noi ca la propriii săi copii, iar la mine și mai mult, încât chiar din primul trimestru m-a numit șeful clasei, ca unul ce fusesem al II-lea promovat, deoarece „șeful clasei” făcuse o boroboață deosebită, decăzând din demnitatea de șef al clasei.

Mi-am luat în serios nu numai șefia, dar și învățătura. Din experiența anului anterior înțelesesem importanța luării notițelor la fiecare lecție și fiindcă ne aflam la internat cu manualele și rechizitele școlare în pupitrul băncii ce ocupam, mi-am permis ca, încă din prima zi de școală, să-mi fac un maculator uriaș dintr-un kilogram de hârtie pe care l-am legat și scortat în atelierul de lucru manual al școlii.

L-am numerotat și am repartizat un număr de pagini pentru fiecare obiect de studiu și am început să notez, să stenografiez fiecare lecție, cu anumite sublinieri, adăugiri și completări, încât la sfârșitul trimestrului ori al anului să am la un loc esența tuturor manualelor parcurse. Un coleg mi-a botezat acest neobișnuit de mare maculator cu scoarțe tari cu numele de **Ceaslov** și ceaslov i-a rămas numele. Pentru tezele trimestriale ceaslovul meu circula printre colegi pentru notițele și completările făcute la fiecare lecție, cu mare folos pentru ei.

La mai puțin de o lună de la începutul anului școlar ne pomenim că intră în clasă directorul școlii, prof. Ion Chiriceanu, însoțit de o doamnă și un nou coleg, pe care ni-l prezintă și întreabă adresându-se clasei noastre: „Cine-i șeful clasei?” Sfios și înroșit până în vârful urechilor îi răspund emoționat: „Eu, D-le director!”. „De azi înainte vei sta în bancă cu Nicolau Constantin și-l vei ajuta la lecții!”. După ce a plecat, trimite portarul să mă cheme la cabinet. M-am prezentat imediat cu și mai multă sfiiciune și când intru, o văd pe mama colegului Nicolau care mă roagă să-l pregătesc pe Costel pentru lecții,

oferindu-mi 300 lei lunar. Mi-am asumat o răspundere cu girul directorului și mi-am îndeplinit-o cu cinste, dar ca să-ți pregătești colegul, trebuie să știi mai mult și mai bine, lucru ce mi-a prins extrem de bine. Totul mergea foarte bine, prindeam aproape totul din explicațiile primite la fiecare lecție și doar o mică trecere în revistă a lecțiilor mă făcea să fiu stăpân pe fiecare materie, ba încă să am și suficient timp pentru lectura particulară. Citeam cu nesaț și cu o plăcere deosebită, încât pot spune că în acest an școlar mi-am format cu adevărat gustul de a citi, de a-mi forma și adăuga zilnic noi și noi cunoștințe, de a-mi forma zestrea mea culturală, pentru a ajunge ce-mi doream încă de la vârsta de 10 ani, **să fiu învățător**. Era idealul meu.

Anul școlar început sub auspicii bune a trecut repede și avea să sfârșească și mai bine. Curgeau notele de 9 și 10, la partida mea din catalog, eram mulțumit, vesel, sănătos ca un autentic vlăstar de țaran și chiar fericit, lipsit de alte griji. Doar grija pentru pregătirea colegului de bancă și, mai ales, păstrarea disciplinei școlare a clasei întregi de care răspundeam în mod oficial.

Și așa am ajuns la momentul de sfârșit de an școlar, la 29 iunie 1931. Sala de festivități era arhiplină. Pe cele 2-3 rânduri erau așezate scaune lungi pe care, ca într-un adevărat stup de albine, se auzeau șoapte, murmure și scurte ordine date de responsabilii festivității. Orchestra și corul școlii erau în formă, plus alte numere atractive ce erau dedicate acestei anuale ocazii. Mă așez cu tata pe o bancă mai lângă intrarea în sală, vizionăm programul artistic pregătit, iar în final distribuirea premiilor și anunțarea situației școlare a fiecărui elev. Se strigă premianții pe clase, în ordinea promovării. Când ajunge la clasa a II-a directorul Chiriceanu își scoate ochelarii cu multe dioptrii, soarbe din plin aer, un pic de aer, și cu voce „tunătoare”, mi s-a părut atunci, pronunță următoarele cuvinte: „La clasa a II-a, premiul I pe clasă și pe școală, media generală 9,45, elevul M.A.”. Orchestra intonează o melodie în genul „Dați-i premiul și coroana”, repetat ceva mai mult ca de obicei, iar eu, cel strigat, rămân un moment pe loc nevenindu-mi să cred urechilor, în timp ce un elev din clasele superioare m-a împins de spate spunându-mi: „Du-te! De tine e vorba!”

Am străbătut imensa sală de la intrare și până să ajung sus pe scenă mi s-a părut că nu mai ajung, sufocat de căldura sfârșitului de iunie și de imensa emoție a acestui neașteptat și neobișnuit premiu. O coroană mi-a fost pusă pe cap și un vraf de

cărți tipărite la „Fundația regală, pentru cultură și arte”. Aplaudat și ovaționat de asistență îmi ocup cu modestie locul pe scaun lângă părintele meu, la fel sau dacă nu cumva și mai încărcat de emoții decât mine. Căldură mare în sală, căldură și mai mare în inimile și sufletele noastre, tată și fecior. Terminându-se festivitatea de premiere, profesorii, în frunte cu directorul Chiriceanu părăsesc sala de festivități. Deoarece se știa că noul an școlar va avea un nou director în persoana venerabilului Paul Constantinescu, prof. Chiriceanu îi dă întâietate prof. Paul Constantinescu. Când aproape să iasă din sală, se oprește în dreptul meu, mă mângâie cu blândețe și simpatie pe obraz, adresându-mi-se: „Mă băiatule! Tu ești cel mai bun elev din școala noastră? Cinste ție și părinților tăi!” De lângă mine, tata îi răspunde cu voce tare, emoționată și emoționantă: „Îl al meu băiatul, D-le profesor!” „-Al dumitale?! Să fii mulțumit și mândru că ne-ai dat cel mai bun elev al școlii noastre!”, și-i strânge emoționat mâna tatălui meu. După Paul Constantinescu, directorul, profesorii și pedagogii școlii ne-au felicitat strângându-ne afectuos mâinile. Eu și tatăl meu am rămas pe loc fericiți, uluiți, abia ne mai puteam menține pe picioare de căldură dar și de emoții, copleșitoare... Părăsim aproape ultimii sala de festivități și ieșim pe coridorul de sud, lac de sudoare și copleșiți de negrăite emoții. Ne oprim în dreptul unui geam deschis și înghițim cu gura mare deschis aerul proaspăt răcoritor ce venea din „parcul cu castani”, al recreațiilor noastre de școlari normaliști.

După ce-și revine un pic, tatăl meu îmi spune: „Doamne! măi băiete, până astăzi n-am știut că o bucurie e în stare să omoare omul! Uite, așa mi se ridica un nod din piept și-mi venea să cad jos și să nu mai știu ce e cu mine. Dragul meu, dacă voi ajunge cândva să-mi vând și cămașa de pe mine, o voi vinde, să te văd la capătul drumului, numai pentru bucuria ce mi-ai făcut astăzi”.

Apoi, cu pași rari, liniștiți, fericiți și încrezători în viitor și în puterile noastre, mergem la dormitor pentru a lua plapuma, salteaua și ce mai aveam, apoi la sala „garderobelor” să-mi iau cărțile, lenjeria și ce mai aveam acolo, sub lacăt, și pe același bulevard Epureanu, botezat Karl Marx de regimul comunist, ne întoarcem acasă cu imensa bucurie ce ne-a adus acest premiu neașteptat și nemaipomenit ce m-a propulsat ca o rachetă în fața consătenilor mei, care s-au bucurat și ei că unul de-al lor a putut obține așa ceva în vremurile acelea când cu greu putea cineva de la sat să învețe carte.

Lettres dans mon... bloc de est

Dor de-acasă

Ultima noutate e că vrem să facem curățenie la bloc. Vecinii au opțiuni diferite: „meseriașii” scării ar dori să execute ei lucrarea și să mai câștige un ban de la vecini; „boierii” preferă o firmă care să garanteze pentru ceea ce fac măcar un an, doi. Pariez că vor câștiga „meseriașii”. Oricum, m-am săturat de bloc!

Asta mă duce cu gândul la copilăria mea. Casele Bârladului erau ca ile fetelor de prin satele noastre: înflorite, îngrijite și mai ales nu găseai două la fel. Unele erau mai bogate, altele mai modeste dar fiecare avea frumusețea și farmecul ei.

Cele din centru erau făcute după ceva canoane stilistice - în zona Băncii - câteva în rococo, altele cu influențe baroce, clasice, dar majoritatea erau cum și le putea face omul, iar stilul era cel autohton. Patru camere despărțite de două săli ofereau destul confort unei familii (până în anii 48-50, iar după această dată atâta spațiu însemna o sfidare). Curioase mi se păreau casele care sugerează cubismul. Ochii mei cereau tradiționalul acoperiș înalt și învelit cu tablă. Așa era casa d-nei Renea: casă boierească, așezată aproape de „Podu Verde”, în care am crescut și pe care am iubit-o și urât-o pe rând.

Impunătoare, cu ziduri groase, avea un cerdac înalt, zăbreliț, susținut de stâlpi legați între ei de-o bordură lată de dantelă traforată în lemn vopsit în cafeniu. Scara lată, cu șapte trepte îmbătrânite, cu balustrada încărcată vara cu trandafiri agățători, era locul unde petreceam serile. La câte discuții n-a asistat, câte „studii de caz” și dezbateri literare n-a suportat, câte confesiuni n-a auzit și ce multe secrete a păstrat!

De cum se desprimăvăra și până toamna târziu, așezam pe trepte un covor dungat și la lumina lunii țeșeam vise, despicam „firul în patru” sau, pur și simplu, ne îmbătam de liniște în parfumul petuniilor și reginei nopții, ce creșteau și înfloreau în devălmășie.

De o parte și de alta a scării erau doi salcâmi înalți care tot mai creșteau și înfloreau îmbălsămând aerul nemișcat.

În balcon, când nu aveam chef să fac ora de vioară, lăsam o măsuță și un scaun pentru dl. Panaitescu și fugeam la Vroni, strecurându-mă printre tufe de cătină ce acopereau vârful piciorului de deal ce despărțea casele noastre. Dar profesorul își cunoștea eleva: când vedea scaunul, se ducea la treburile lui, iar când revenea, lucram într-o ședință cât în două...

Casa avea o ușă mare și grea pe care abia o puteam deschide (când eram mai mică), o sală înaltă ce-mi dădea fiori, când intram pe întuneric, și patru camere mari.

Ferestrele duble aveau un pervaz încăpător care servea de culcuș pisicilor și mie. Tot acolo era locul ghivecelor de flori ce trebuiau să treacă peste iarnă. O, iarna, când gerul era ger și lemnele pe sponci, geamurile erau îmbrăcate în pături. Ghemuită în fața ușii sobei de teracotă gălbuie, priveam cum se năruie construcțiile din jar.

Zidul spre răsărit era crăpat după dese cutremure și-mi dădea coșmaruri. Nu știu la care cutremur m-am trezit cu senzația că n-am aer. Într-adevăr, eram sub o pernă mare pe care mama o susținea cu o mână iar cu cealaltă se închina. Cu timpul am înțeles că știa că „ce ți-e scris în frunte ți-e pus”. Poate de aceea la cutremurul din '77, eu, panicată, cu intenția să ieșim din apartament nu reușeam să deschid ușa pe care o tot încuiam crezând că o deschid iar Mama, calmă, continua să spele farfuri...

Așa era ea: înțeleaptă, frumos de frumoasă, excesiv de conștiincioasă, dar mai ales discretă și anormal de blândă. Avea generozitatea să vadă oamenii mai buni decât erau. Nu am auzit-o ridicând vocea la cineva, om sau animal. Nu a dat cu palma sau cu

vorba în nimeni. Nu se certa și nu certa și Doamne, de câte ori nu meritam! Avea o mare sensibilitate și seriozitate care atrăgeau și inspirau încredere. Nu am întâlnit pe cineva care să-i semene, care să poată suferi cu atâta demnitate, care să se bucure cu atâta sinceritate pentru fiecare. Mândră, nu a cerut niciodată, nimănui, nimic. Cu delicatețe și curaj m-a scos din toate necazurile și o face și acum „din stele” atunci când o rog: ajută-mă, Mamă! Și nu cred că fac un păcat căci ea nu a trădat niciodată. Era unui dintre acei oameni tot atât de rari ca și prenumele ei: Mandola.

Dar să revin la casa copilăriei chinuite și a adolescenței pline de întrebări și incertitudini. Lângă ea era o magazie și în continuare se afla o anexă. În spatele lor o cărare ducea la pârlăzul spre curtea d-nei Leonte. Acolo era scrânciobul. Să mai spun cât de umblată era cărarea?!

Ani mai târziu, Sfatul popular „dădea” locuințe și astfel anexa a fost ocupată de noul vecin, Șobolanul care înainte de a-și trece trupul peste prag, scotea capul și cerceta temător toate direcțiile. Vecini noi am căpătat și „peste sală” căci aveam spațiu „excedentar”.

Sub anexă era beciul. Ei... beciul ăsta nu era oricum. Era zidit din cărămidă, cu ocnite și firide, iar în nisipul de pe jos se puneau de toate. Eu țin minte cum aducea tata la răcorit harbuzaicele proaspete venite la oraș în căruța căptușită cu fân. Văd și acum felii despicate frumos cu miezul roșu ca sângele, galben sau portocaliu, în care stăteau ca în lojă semințe negre sau maronii. După soi. Și ce parfum! Beciul era locul oprit. Prea era adânc, tainic și întunecos.

Până la poartă coborâm pe o cărare bătută cu pietre de râu printre care creșteau tufe multicolore de portulac și era străjuită pe o latură de stânjenei. Spre gardul proprietarei se întindeau straturile de zarzavat, niște pruni iar până la stradă înfloreau tufe de liliac. Pe latura cealaltă, spre magazie, era (locul) curtea unde jucam țurca de întorceam din drum cunoscuții care nu-și credeau ochilor că „jucătoarea” era fiica distinsei d-ne profesoare...

Cam așa arătau majoritatea caselor din mijlocul Bârladului la vremea aceea: confortabile, primitive și înflorite.

Să nu spui cu îngăduință... Bârlad, fiindcă prin vechime este al doilea oraș al Moldovei. Stă pe o vatră veche de secole, peste care au trecut în valuri migratorii căutând „o patrie”. Așa ar fi că „Valea Seacă” a devenit temeliea Berladului sau „Țării Berladnicilor”. În această „țară” locuința noastră era la începutul bulevardului Epureanu și sfârșitul străzii „Dobranici”. În apropiere era eleganta casă a prof. Ștefan Negură și chiar după ce Dl. prof. n-a mai fost, când treceam prin fața casei mă cuprindea un fel de venerație, prestigiul omului revărsându-se și asupra locului. O altă casă „mare” era cea care adăpostea trei dintre cele mai cunoscute familii: Motaș, Pintilie, Dimitriu.

Dl. dr. Dimitriu intra la noi în vizită mai ales iarna după ce, fără nici-o dificultate, mă alegeam cu o răceală zdravănă. Intra pe ușă zâmbind înțeleghător și spunea: „Sărut mâna, Cocuțal”, după care chiar săruta mâna cocuței. Era tânăr, elegant, fin și cald. Nu mai spun că era și cel mai bun.

În oraș, o casă foarte frecventată era cofetăria d-lui Guguianu, „Capșa” Bârladului. Era un eveniment să mergi „la Guguianu” și să servești „Krantz”. De cum intrai, se insinuai în nări cele mai subtile arome. Nu cred că am mai întâlnit (cu toate că am bătut ceva „drumuri europene”) o patiserie atât de fină și creme mai rafinate. Ce vremuri!... nici pomeneală de coloranți și arome sintetice...

Și cum nu puteam merge zilnic „la Guguianu”, care era și cam departe de noi, ne mulțumeam cu dulciurile de „la Toma”. Când intrai în prăvălie, te doboră mirosul de „secărică”; se servea ca și altele „la botul calului”. Pe noi, copiii, ne interesau bomboanele „de albină” umplute cu miere și cu o albină în relief, apoi cele „spirtoase” (de mentă) și nuga. Alviță, susan și bulgări de floricele de porumb (legate între ele cu ceva sirop și zahăr colorat în roz) le luam de „la Ștefănescu”, care avea o casă pitită lângă podul din gura Parcului din fața Spitalului și coasta Bisericii Domneasca unde acum e pus de-a curmezișul un hotel, un bloc sau poate două.

Cele mai luminate „case” erau Liceele, N.R.Codreanu, Iorgu Radu, mai târziu Complexul Școlar, Biblioteca „Stroe Belloescu”, care au înălțat atâtea spirite. În fața „casei” cele mari de pe deal în pământul căreia își dorm somnul capacitățile care au făcut ca toate drumurile intelectuale ale Moldovei „de Jos” să ducă la Bârlad, alături de toți ceilalți recunoscători, îmi plec cu venerație gândurile pioase.

Spuneam că „de la noi” începea locul de promenadă al serilor și zilelor de sărbătoare - Bulevardul, străjuit de copaci, după ce trecea prin fața liceului Iorgu Radu, se varsă în Grădina Publică pe care G.Ibrăileanu, elev pe atunci o considera: „o altă fericire, Grădina publică, mare și misterioasă ca o pădure” și care a fost scenă pentru G.Enescu, atunci când cânta pentru ajutorarea răniților războiului.

Populată cu statuile cărturarilor, cu alei largi, era locul de predilecție pentru plimbări, întâlniri discrete sau mai puțin inocente. Dincolo de Grădină își stabileau sălaș șătrarii și-și trimiteau femeile la ghicit (unele dintre ele păreau dăltuite de Praxitele!).

Pe „Epureanu” s-au plimbat Al.Vlahuță, Ibrăileanu, C.Chiriță („Cireșarii” au crescut în Bârlad) și discutau probabil proiecte legate de Academia bârlădeană. Pe „Epureanu” s-au plimbat și V.Pârvan, G.Ivașcu, Bagdasar, Tonitza, Paul Bujor, Ion Hobana și câți alții care au făcut sarea culturii și științei românești. Iată lângă ei și piperul „Take, Ianke și Cadâr”, adică restul urbei.

„Academia” s-a prelungit în cenacul „Al.Vlahuță”, unde s-au întâlnit V.I.Popa, Pallady, G.Irava și mai târziu C.Parfene cu care am avut norocul (și ce noroc!) să învățăm literatură română. Ce ore! Ce frunte inspirată! Câtă pasiune! Erau puținele ore de curs la care elevul Cezar Ivănescu își abandona în bancă lecturile particulare pentru a veni în lumea noastră. Cerică a început încă din liceu să „Rod”-ească și să se descopere:

„Am crescut ca pomii fără să știu

Întai am plâns că n-aveam floare
Și mă temeam c-am să dau prea târziu
Și-am să mă usuc într-o nserare.
Am crescut ca pomii fără să știu
Și trunchiul azi mi-e drept și tare.
.....”

Pe atunci Cerică era un „sălbatec”. Nu ne vedea, nu ne auzea. Veșnic aplecat asupra unei cărți așezată strategic pe genunchi, refugiat în penultima bancă din rândul de la geam, nu știa dacă-i pauză sau curs. El era în carte, și din senin, în penultimul an de liceu s-a îndrăgostit. Venea des pe scările balconului „meu” și vorbea înfiorat despre „M” care-l trezise la realitățile vârstei...

Pe pământul dăruit al Bârladului s-a născut și N.D. Cocea, ca să ne spună cum să nu faci „Vinul de viață lungă”, V.I.Popa, Elena Farago... dar și Al.I.Cuza și Gheorghe Gheorghiu-Dej. În timpul lui am trăit epoca socialistă sub tutela marelui nostru „prieten” de la răsărit. Și aici, amintirea mă întoarce iar la cumințenia Mamei.

În dimineața în care a murit „tătucul” Stalin, s-a cerut prin radio să se păstreze un moment de reculegere. Preț de 5 minute trebuia să înlemnească firea. O văd și acum pe Mama, așezată pe un scaun cum o găsisese momentul, stând nemișcată, gândindu-se poate la noi și la milioanele de vieți distruse de către acest „părinte” iubitor în acest timp, eu supuneam la maxim efort arcurile patului, fără pic de înțelegere față de viață și moarte, dar și față de dojana din ochii mamei. Pe stradă oamenii pândeau momentul când să mai facă niște pași... Totuși, Dej a făcut „câte ceva” pentru orașul său natal. „Accidentul” a condus după moartea Președintelui R.P.R. la subordonarea vechii capitale de regiune, noii capitale de județ, Vaslui, (care de la Podu Înalt și Marele Tănase, s-a evidențiat prin absență) care... a făcut din Bârlad ceea ce vedem azi. E drept că i-au ajutat și cutremurele...

După mai mult de 40 de ani de când soarta m-a dus pe alte meleaguri, înțeleg de ce am fost mereu mândră de orașul în care m-am format, de oamenii lui (mândrie care a schimbat și viața unui om foarte apropiat mie și pe care l-am legat de Bârladul nou pentru tot restul vieții). Înțeleg de ce pledez cu atâta ardoare pentru cunoașterea valorii lui, ÎNȚELEGE, fiindcă rădăcinile mele spirituale au rămas acolo și mă hrănesc cu speranțe că Bârladul va fi și mai mult de-atâtă.

Din păcate fiica mea și ceilalți copii „de sufragerie” nu au amintirile și nici modul de viață al celor crescuți în case cu curte și-și duc viața în acest joc de cutii de chibrituri numite blocuri. Dar cine-și mai poate permite astăzi o casă „pe pământ”, cu curte, beci și libertate?! De fapt, știm noi cine! Și nu

Poezii de Eliza ARTENE

Ziua culege din iarbă urmele
călcăielor albe.
Peste noi cade bruma,
peste iubiri ninge plânsul.
Din mine se rup pleonasmе
și pleoapele-s grele de somn înviat.
Virgulele se răscoală-mpotriva ceței
și eu alerg ca nebuna spre tine...
Din genunchi cădea-vor poezii
și printre degete voi scăpa toată visarea.
Adoarme-mă cu un surâs
și ține-mi visu-n brațe: copil nătâng și mut.

***

Nimeresc în nisipuri flămânde.
Îmi sfâșie lacrimile o gheară netunsă
Puterea luminii se stinge ușor.
Botezul se teme de apă...
Flori urcă pe munți
Cu picioarele goale,
Mă-ntorc spre iubire și urlu mocnit: de ce?
Ecoul înghite cuvintele-pâini.
Doar o stea mai scâncește
Pe jarul întunericului...

***

Mânzocii îmi cutreieră mintea,
Praful din urma lor miroase a primăvară
Pârâul adapă încet setea de viu...
Cerule îmi este pustiu...
Caii, o, Doamne, caii se-opresc.
O mână. O coamă. Durere.
Niciunde un glob de iubire.
Printre zgomote știu: vine el.
E calul meu cu libertatea-n coamă!

Armonii muzicale

După ce ne-a oferit în colecția „Biblioteca Rebus” a Editurii „Sfera” un număr impresionat de plachete (18) dedicate marilor valori spirituale românești, iată-l pe cunoscutul enigmist Serghei Coloșenco prezent în lumea rebusistă cu „Armonii enigmatice”, vol. II, care apare la distanță în timp de primul apărut la Editura Muzicală din București.

În cele 24 de pagini cititorul-dezlegător face cunoștință cu farmecul muzicii: opere, operete, simfonii, interpreți vocali și instrumentali, sunt oferite careuri despre tangouri, valsuri, serenade, chitară, cobză etc.

Placheta fiind „muzicală” 100%, mai cuprinde enigme, surprize, fantezii, versuri și inevitabilele dezlegări ale problemelor propuse.

Credem că, dacă pe copertă asteriscurile ne arată că este volumul al doilea, autorul nu se va opri aici și ne va oferi, spre delectare, și alte plachete.

Profesorul Traian Nicola

75

Personalitate proeminentă a vieții culturale din municipiul Bârlad, spirit enciclopedic dăruit, cu o capacitate de muncă ieșită din comun, profesorului Traian Nicola Providența i-a hărăzit ca să vadă lumina zilei în aceeași zodie în care a fost fondată și cea mai prestigioasă instituție de învățământ din Bârlad și una dintre cele mai valoroase din țară „Colegiul Național «Gheorghe Roșca Codreanu»” (20 octombrie 1946), cu a cărui existență se conjugă viața ilustrului dascăl pe parcursul a peste șase decenii.

Bârlădean trup și suflet, profesorul Traian Nicola s-a născut la 17 octombrie 1928, urmând cursurile Școlii nr.2 „Vasile Pârvan”, absolvind Liceul la prestigioasa instituție căreia i-a consacrat tot ce a avut mai sfânt ca ideal după obținerea licenței în chimie la Universitatea „Al.I.Cuza” din Iași.

Autorul unor lucrări de dimensiuni mai rar întâlnite și cu o contribuție valoroasă la istoria spirituală a Bârladului, cu sagacitatea minții sale a devenit reper incontestabil pentru întreaga evoluție culturală a cetății, a ținutului Tutovei și a Țării de Jos a Moldovei.

Din 1971, de la publicarea unei vaste lucrări, „Liceul Gheorghe Roșca Codreanu Bârlad. Monografie. 1846-1971” închinată „Ad aeternam Scholae gloriam”, Iași, 1971, însumând 420 de pagini, volum care cinstește istoria învățământului românesc profesorul Traian Nicola s-a dovedit un incomparabil împătimit îndrăgostit de tot ce este nobil și înălțător în viața oamenilor din această parte a țării.

Perseverent fără egal, reușește ca, numai în câțiva ani, din 1999 și până astăzi, să publice nu mai puțin de 5 volume masive dintr-o veritabilă enciclopedie incluzând sute de personalități din cele mai variate domenii de activitate, care și-au înscris la loc de cinste numele în panteonul local și național al culturii, rodul unei tenacități, a unei munci și a unei devoțiuni fără limite.

Spirit sagace, profesorul Traian Nicola este la cele trei sferturi de veac un optimist sănătos. Urmărind cele cinci volume ne edificăm în bună măsură asupra legământului intim între „Cetățeanul de onoare” al urbei și ținuturile natale.

În „Prefața” la primul volum (A-B), 1999, citim că „cele șapte volume terminate” au destinație afectivă fiecare: „Dedic acest prim volum concetățenilor mei tutoveni, care au făcut și fac eforturi pentru menținerea prestigiului valorilor spirituale ale «Moldovei de Jos», concetățeni cărora le-am dăruit, decenii, energia, timpul, priceperea și simțămintele mele de admirație” îndemnat de cuvintele pe care le-a ales autorul ca motto-uri în vol. 3 (D-F): „Scrie toate acestea să rămână într-o carte (Dumnezeu către Moise)” și cuvintele prof.univ.dr. Ioan M. Oprea: „Un oraș ca și o țară, își asigură faima prin personalități celebre și nu prin colective anonime”.

În „Prefața” la vol. II (C) - 2001, sentimental și îndatorat, profesorul Traian Nicola scrie: „Închin această carte **Școlii generale nr.2 VASILE PÂRVAN și Colegiului Național GHEORGHE ROȘCA CODREANU**, ambele din Bârlad, pentru modul cum mi-au modelat mintea și sufletul, făcându-mă să iubesc și să nu părăsesc locul pe care m-am născut și am muncit”.

În volumul al IV-lea profesorul Traian Nicola se confesează cu nostalgie reținută că „și-a dăruit (era să scriu sacrificat) tinerețea, maturitatea și până la bătrânețe (netrădătoare, încă)” și notează dedicația: „În memoria părinților mei și recunoștința mea surorilor, soției și nepotei mele, care mi-au creat condiții bune de viață, în elaborarea acestor volume și în viața cotidiană” considerându-se un fel de „S.R.I. cultural” pentru aceste meleaguri.

Selectarea sentințelor cu care se deschide al cincilea volum (M-P), înainte de „Prolog”, dă măsura unei modestii exemplare a Profesorului Traian Nicola și devoțiunii sale totale pentru această grandioasă întreprindere a sa: „...numai contactul zilnic cu spiritul unei întregi națiuni, numai cu satisfacția că fac singur (ceea ce fac) /.../ numai aceasta mă scapă de urâtul ce m-ar prăpădi” (B.P.Hasdeu). „Am început a lucra și voi lucra fără preget cât timp va arde candela, iar candela arde mai luminos când e aproape de-a se stinge” (B.P.Hasdeu) și, în sfârșit: „E așa de frumos să nu scrii pentru numele tău, să nu scrii pentru glorie!” (D.Nanu).

Gloria și-a asigurat-o pentru totdeauna în Academia Bârlădeană profesorul Traian Nicola, înțelegând prin această instituție și toate valorile care și-au găsit și-și vor găsi locul în sufletul, mintea și lucrările monumentale ale profesorului Traian Nicola.

Anotimpul iubirii

Pe râul care-atunci ne-a-ndepărtat
Trec despletite blânde amintiri,
E semn că-n seara asta ne-am iertat
Și re trăim trecutele iubiri
Pe râul care-atunci ne-a-ndepărtat.

Și liliacul va-nflori din nou
Când soarele va străluci pe cer
Iar puiul crud va tresări în ou
Îndușoșând ne-nduplecatul ger
Și liliacul va-nflori din nou.

Vom sta-n cerdacul sfintei mănăstiri
Înconjurați de-nmiresmate flori.
În umbra sacră-a vechilor ziduri
Vor tremura acorduri de viori
Vom sta-n cerdacul sfintei mănăstiri.

Ne vom privi în ochi ca mai demult,
Se va opri nisipul din căderi...
Că te iubesc și azi la fel de mult,
Ai să-nțelegi din lungile-mi tăceri...
Ne vom privi în ochi ca mai demult.

Petruș ANDREI

Fervoarea de-a ataca sublimul

...poetului Bogdănescu, în ziua morții tatălui său...

...am remarcat-o la autor, pregnantă ca și altădată. S-ar putea spune multe despre scriitura lui, dar, despre calitatea evidențiată, o fac prin prisma unui cititor pornit să înnoate într-o lume nouă, când, de abia știe să mășăluiască printr-un tunel de raze. Poetul ține cu tot dinadinsul să ne cucerească inimile printr-un anume fel, acela al său, pentru mulți enigmatic! De fapt, încearcă să-și ascundă intențiile printr-o schimbare, discret sesizabilă, a ordinii lucrurilor și a cuvintelor din univers!

Dacă Arghezi a fost și este remarcat pentru ingeniozitatea de-a fi potrivit cuvintele, pentru eleganța și exactitatea aranjării lor în stihuri superbe, câștigându-și renumele într-o lume sacralizată, autorul prezent are aceeași disponibilitate creatoare, numai că o materializează într-alt fel! Întorcând cronologia firească a lucrurilor și a cuvintelor. Inițial vrea să ne înșenuneze fizic, însă, de fapt, în final, el reușește să ne înalțe întru spirit! La Arghezi plecam dintr-o dată cu barca pe-o apă liniștită, în adieri de vânt, pe un teren care nu ne înspăimânta, pe când la Simion Bogdănescu nu știm ce vom înfrunta. Am certitudinea că, nimerindu-i firul de armonie sufletească, vom ajunge tot la adevărul vieții prin felul inedit al **nepotrivirii cuvintelor**! Mă susțin vocabulele sale din poemul **"HAI-KAI"**: „OARE TÂMPIȚII ĂȘTIA AU CITIT TOATĂ BIBLIA?”.

Înțelegându-i scrisul, imediat vom sesiza întreaga preocupare de a sublima complexitatea vieții care ne macină și ne distruge până la urmă. În gândirea creatorului predomină sentimentul de regret, acutizat de inutilitatea trecerii noastre prin timp. Și, obstinant, senzația de singurătate ca marcă inconfundabilă a evoluției făpturilor noastre prin viață! Redau din poezia **"Cu tine, Giovanni Drogo"**: „Atâta singurătate, încât,/ dincolo de ocean,/ încremenește Ușa!” Însă, în cazul Domniei sale, această solitudine îi stimulează actul de creație. O stare complice, benefică spiritului.

O altă **împotrivire** a cuvintelor ne întâmpină în poezia **Tristețe înrămată** și definește starea din sufletul său ca și din al altora: „Pe scări pășești cu/ două lebede-n câlțat/ iar șerpilor subsuoara/ ți-o mângâie/ ca să rămâi, amara/ mea lămaie/ gust sacru

de tristețe/ înrămată”. Prin astfel de imagini **Oracolul scufundat** se transfigurează într-un **Oracol înălțat**!

De o simbolistică diversificată și gravă ni se arată a fi bestiul poetic din acest volum. Înțelegându-i dicționarul, ne întâmpină în Oracol șarpele prin mărcinișuri (inteligenta reptilă), lebedele, viermele (fascinant de mult evocat), viermele de mătase, tăcutul și harnicul născător de borangic, țesător din fire aurite, cocoșul, hiena singurătății, vulpea: „O vulpe străină/ cu creierii stricați/ după o căruță veche/ prin codri,/ și nu mă mai lasă/ ca să-mi durez o colibă/ de cruci zburătoare/ numai prin somn...” (**Insomnii**). Toate vietățile, florile și lucrurile din preajma omului se îmbină într-un tărâm imaginar, al cărui topos impresionează prin straniețe: „...Mai ascultă, Simioane, în gând/ plânsul costeliv al hienei?/ Tu n-ai două brațe de scândură,/ paie de lîră ai/ în loc./ Dar focul ți-a lins mâinile ca/ animalul/ unei singurătăți susurând/ printre pietre./ Dar plânsul costeliv al hienei,/ cel mai atavic pustiu,/ paie și pomi și aromă/ în loc./ Dar locul ți-a distrus crizantemele/ pe sânge de cocoș înafară./ Dar groapa aceea comună de ieri?/ Generații adună cerul cu câștile!” (**În loc**).

Cât de sensibil a îmbinat numele atâtor vietuitoare, flori, lucruri și altele dintr-ale vieții, pentru a sublinia cu eleganță grozăvia suferinței unuia dintre noi, Simion! Este un pesimist desăvârșit, conștient că totul este trecător, că totul ne fuge de sub picioare, fără să ne rămână ceva de luat dincolo. Ilustrativă este, printre multe altele, poezia **"Călugărire de sine"**: „Ce știi tu/ de ceasul exact/ din capul păsărilor/ călătoare?/ Strugurii albi/ îmi pipăie văzul./ Morții cei tineri/ îmi sângeră văzul./ În clipa de ieri/ se va destrăma/ un călugăr.” Cum s-ar spune, poezii sunt înșingurații, cei închiși în chilie, un frate de-al nostru e poetul, călugărul care scrie. Sau, în poemul **"Pas inutil"**, unde încheie splendid: „o vânătoare-n lac, o vânătoare/ pierdută între apele de veci/ o sfântă-și cântă singură-n oscioare/ privirea seacă peste care treci.” Versul curge, are fluentă, fraza inedită are liantul invizibil, structurat tocmai pe **"nepotrivirea"** de cuvinte; rimele se leagă precum clinchetele clopoțelilor din poveste!

În fiecare poem este evidentă

intenția de a inversa cronologia logică: „În clipa de ieri/ se va destrăma/ un călugăr.” Sau **"Pendul"**: „văile deasupra/ apelor/ atârnă cântecul/ unui sacru pescar // înaintea erei noastre”, sau un alt exemplu, în **"Entropie"**, unde utilizează sintagma ciudată **"moarte înapoi"**. Constat încă o dată diversitatea semnificațiilor, mai ales teologice. Pariez că nu este ateu, deși el susține contrariul în poezia **"Anticameră"**: „Eu nu mai sunt tu./ Gândirea nu mai există./ Cenușă, pentru ce nu cari/ lemnele înapoi?”

Remarc și ironia față de muritori. În fond este om ca și noi, și nu se ascunde să ne-o spună, precum în **"Fapt divers"** și nu numai acolo: „Ai rămas așa/ cu ziarul șifonat/ sub braț./ Unde-l duci?// La tăiere?” Sugestiv, în alt sens, este curajul cu care își consideră cartea o **"Lucrare de zadă, Lucrare-n zadar"**. Întâlnim iarăși un conglomerat de ființe și lucruri, cu diversele lor calități ce sunt în van lăsate pe pământ! Afirmă: „Un deșert de stindarde/ cadavre de piatră mioapă/ creierul meu laș ascuns după ușă/ pipăitul frecându-se de sine însuși/ propria lui umbră în Lucrarea de aur.”

Sinele său este conștient de valoare și-l statuează și rămâne în **Lucrare de aur**! Incantația spirituală o trăim, astfel, după fiecare poezie, prin remarcabilul conținut și prin noutatea estetică a versificației. În fapt, poetul are dreptate în poemul **"Cu tine, Giovanni Drogo"**, capodoperă a sintaxei lirice actuale. Ca și personajul literar cunoscut din romanul „Deșertul tătarilor” al lui Dino Buzzati, ajunge la marginea singurătății să aștepte până la urmă o faptă inutilă. E munca de Sisif a creatorului, este migala sacră a unui șlefuitor de nestemate spirituale accesibile doar unora, cu intenția de a atinge sublimul. Vă amintesc versurile ultimei poezii din acest volum remarcabil: „Pentru ce-am îndrăznit, Giovanni Drogo,/ cazarma de gânduri și de tinichele pentru surdo-muți?” A pus punctul pe i, la colierul cu nestemate. Nu sunt diamante scoase din pământ să aducă nenorociri, sunt bijuterii stoarse din năuntru ființei, să ferească întotdeauna aproapele!

Aproape ca și **sacru pescar înaintea erei noastre**!

Simion Bogdănescu: „Oracol scufundat”

Ca oricare alt creator de artă, și Simion Bogdănescu are o seamă de obsesii prezente atât în organizarea gândirii sale filosofice, cât și, ca o consecință, în structura limbajului său artistic, obsesii ce se manifestă pe fondul unei trăiri existențiale care, spunem noi, își găsește locul între discursul filosofic al germanului Martin Heidegger (Unde individul se prezintă ca un produs al lumii înconjurătoare și este individualizat de o gândire existențialistă subiectivă ce îi creionează autenticitatea) și logosul filosofic al francezului Jean-Paul Sartre, reprezentant de seamă al existențialismului ateu (în care esența individului este realizată în permanență și în deplină libertate de către el însuși, găsindu-și autenticitatea numai în spiritul său creator, aflat în afara oricăror constrângeri religioase, dar legat indisolubil de valorile sociale).

Cartea de poezii a lui Simion Bogdănescu, „Oracol scufundat”, tipărită la Editura Cronica din Iași în primăvara anului 2003, debutează cu un poem reprezentativ pentru stilul poetului. „Lucrare de zadă, lucrare-n zadar”, care nu numai că reglează tonul liric al întregului volum de versuri, dar îi conturează și poziția ideatic-artistică în concertul creației poetice din lirica românească actuală: „Un deșert de stindarde/ cadavre de piatră mioapă/ creierul meu laș ascuns după ușă/ pipăitul frecându-se de sine însuși/ propria lui umbră în lucrarea de aur”, e un fel de întoarcere în sine a creatorului, acolo unde se petrece „luarea-n robie, de sine-n robie” pentru a-și zămisli „Lucrarea de aur”.

Poemul care dă titlul cărții, „Oracol scufundat”, e un crez artistic prin care poetul își asumă, conștient, responsabilitatea actului de creație ce îl realizează: „Tablă sufletească. Ioan lui Ioan. Iarăși scrii?/ În focarele mării/ oracolul scufundat”, chiar dacă faptul acesta presupune multiple sacrificii, pentru că „Tocmai pe temple/ stă faunul clipei/ și literele în mărăciniș/ se amestecă”.

Limbajul artistic folosit de Simion Bogdănescu mizează pe o continuă întoarcere la sensurile și înțelesurile arhaice, nu atât ale cuvintelor, cât ale simbolurilor ce se nasc în ele însele, și din împerecherea dintre ele, metaforele rezultate fiind adevărate bijuterii lingvistice, prin străvezimea cărora se vede și se simte „materialitatea” trăirii existențiale a creatorului de artă: „Stați, amiralilor cu trese de volbură/ câte ine se uită la ele/ atâtea verbe se-aduc înapoi/ câte vele uită de ele?” („Oracolul O”). Artistul își orientează discursul poetic spre o metafizică structurată nu numai pe principii estetice, dar și pe semnificații culturale, dând liricii sale un caracter întemeietor de adevăruri prime, pure și convingătoare: „În întuneric văile alunii/ mângâie boarea mărilor distruse/ și-n dinții morților se mișcă zarea/ Enormul Timp în gând se jeluiește/ un clopot duce înăuntru zarea” („Fragment de elegie în gând”).

Orientându-și ideile spre dimensiunile fundamentale, poetul dă logosului său artistic o mare și densă încărcătură lirică în care limbajul poetic se încoronează pe sine însuși ca să poată comunica în taină adevăruri spirituale ale existenței obiective. Armonizarea contrariilor într-o unitate indisolubilă, creează certitudinea identității Eului creator cu propria sa creație, făcând din ambivalența „viață - moarte” un tot coerent și omogen: „Ai murit, copile, în penumbra lunară /.../ Te-a lovit un cap pe răspântii /.../ și plopii prevesteau către zări: /-Să-l cununăm pe cel / ce nu este să spună/ amurgul din ochii lui” („Răspântii”).

Meditația poetului asupra lumii este, în fapt, o abandonare de sine, conștientă, în zonele fanteziei debordante, care îl eliberează din încătușarea chinuitoare a raporturilor diurne dintre fenomenele realității înconjurătoare, dându-i, astfel, posibilitatea elaborării și consolidării unui univers artistic propriu, aflat într-o continuă modelare, în care experimentează acțiuni estetice care promovează noi valori spirituale ce-și cer confirmarea și înrolarea într-o ordine valorică a spațiului creației artistice. Descătușarea de contingent îl apropie pe Simion Bogdănescu de intuiția adevărilor

fundamentale, de naturalețea elocvenței sintagmelor exprimate, al căror conținut estetic este așezat în centrul problematicei. În contact cu multiplele sensuri ale cuvintelor, imaginația artistului se metamorfozează într-o sărbătoare a limbajului în care cuvintele sunt purificate, devenind imateriale și transparente, căpătând o amplă mișcare spațio-temporală, care-și are izvorul satisfacției unei continue descoperiri (ce comunică bucuria existenței) în originar: „Doi califari albi/ ciugulind ore/ sâni de zână/ cu ciocul albastru/ văile deasupra/ apelor/ atârnă cântecul/ unui sacru pescar/ înaintea erei noastre” („Pendul”).

Puternic conceptualizată, logodna dintre idee și cuvânt, în discursul poetic al lui Simion Bogdănescu, e străbătută de câteva obsesii care dau volumului de versuri o structură flexibilă, lipsită de canoane inhibante, în care sunetele cuvintelor se aud ca niște ecouri ale trăirilor existențiale.

Albul obsesiv este pentru poet o seamă de culori aflate într-o continuă mișcare purificatoare. Astfel, poetul caută un ideal unde „să știu că în spatele meu/ se deschide ușa albă” („Ușa albă”) unde, în lipsa iubitei „am sărutat/ un mânăz alb” („În lipsa ta”) unde o privighetoare albă „îmi urcă iar/ singurătatea-n gât” („Religia mea”), iar „Amiralul Mărilor Albe/ alege/ sufletul cel mai duios/ din oi” („Oracolul O”) și unde, în final, să poată dormi „...în decembrie printre lemnele albe” („Sufletul-Mit”). Toate acestea îl apropie pe Simion Bogdănescu de Nichita Stănescu („Privirea de ocol albului ochilor” din „Nod 7”) dar și de George Bacovia („Murise oaia și ninge pe noi/ și ne albeam și ne albeam”).

Sentimentul thanatic este trăit obsesiv de poet, al cărui Eu liric se pregătește continuu pentru experiența trecerii, nu în neant, ci într-o altă întrupare cosmică. De aceea, moartea nu-l sperie pe poet (aici apropiindu-se de Ion Caraion din „Dragostea e pseudonimul morții”) ci chiar imploră mamei sale: „du-te și-mi află/ pe coarnele melcului/ adresa morții...” („Zet”). Trecerea timpului îi creează un fel de voluptate a stingerii: „Pe destrămarea cărții în vecie/ cad secole cu aurul distrus” („Aur distrus”) deși îi este de neînțeles această „...adunare care scade” („Glosă”). Și chiar dacă „Din arc se duce ziua ca săgeata” („Fragment de elegie în gând”), poetul înfruntă, prin cuvânt, lucrarea timpului: „stau lecuit, ca o grenadă/ neexplodată în cuvânt” („Explozie amânată”) creând o imagine paradoxală care pune în contradicție dramatică thanaticul și cuvântul. Obsesia singurătății (nu a însingurării) e motivată la Simion Bogdănescu de permanenta prezență a poeziei: „A nu mai scrie când scriu/ e a scrie ca și cum mai scriam /.../ exil de teamă, poezie...” („Exil de teamă”) poetul trăindu-și singurătatea ca o „Fântână înstelată și fărâșă/ pe prundul singur, sec și vertical” („Sub val”) consumându-se în și pentru poezie, întreg și singur: „și cărbunii sinelui mi-au ars/ într-o sobă sfântă a lui Nime” („Arc sfios”).

Fiind obsedat de misterul ochiului și privirii, ca stări ale trăirii existențiale, Simion Bogdănescu inventează o poetică a vederii în care ochiul ce privește este un fel de gând ce traversează o dramatică transformare. Sentimentele Poetului închis „în ochiul translucid” („Mers de muzică”) capătă noi dimensiuni spirituale atunci când „Îmi prea miroase inima/ a privire de cal, a cântec” („Concert de I major”).

Așadar, obsesiile ce se manifestă atât în filosofia gândită de poet, cât și în limbajul artistic folosit, fac din volumul său de versuri, „Oracol scufundat”, o metaforă cuprinzătoare a ceea ce putem numi „destin liric”, care trebuie căutat în planurile cele mai profunde ale trăirii existențiale a creatorului de artă. Planuri unde, prin lectură, cartea se clădește pe sine însăși, ca o construcție lirică bine structurată în imagini artistice conturate clar prin surprinzătoare semnificații și mesaje.

George IRAVA

Sfera iubirii dincolo de sine

Cum să te apropii de poezie și de poet, de melodiile sinelui său, de vocile sale interioare, prinse într-un reducionism al destinului, dacă nu tot printr-o imanentă aproximare? Fiindcă poezia este infinită, **o sferă a iubirii dincolo de sine** și stă înfiptă în cer ca marea *Odă a ciocârliei* pe care poetul romantic englez Shelley ne-a transmis-o peste veacuri: „Slavă, duh șăgalnic,/ pasăre nu ești/ ce din cer năvalnic/ inima-ți golești/ în șuvoi de triluri limpezi și firești!”.

Acest succint preambul s-a declanșat intempestiv, când m-am apropiat de **Voci din manuscris**, a treia carte a lui Iorgu Gălățeanu, apărută recent la prestigioasa Editură „Junimea”, carte ce se deschide în taină cu niște **voci de gânduri** tulburătoare în tranșanta lor vibrație expresionistă: „...sălaş al ciocârliei/ ce-naltă trilu-i în cer/ pe scara domnului,/ să huiie văile/ șesul/// Auzi-i torsu-n/ furca pieptului/ răvășit la voci de gânduri,/ sfărmat mie/ pe câmpia trecerii// și huietul dezlănțuit/ ce înfioară inima de ied/ încoțit/ pân' o fi să piară!”.

După debutul cu volumul **Iubiri imaginare**, versuri, Ed. Sfera, Bârlad, 2000 și după masivul roman **Iubire imaginară**, aceeași editură din același oraș, 2001, iată-l pe autor, întorcându-se a treia oară către tărâmul ideal al purității și al mărturisirii de sine prin cuvânt. Martor fiind la apariția tuturor cărților domniei-sale, constat că se află în aceeași unitate a scriiturii, într-o persistentă unitate de ton, de stil, de viziune, - semn că nu dorește să se despartă de vechi obsesii, de intenții de odinioară, de ambiguități, de idei morale strigate în pustiu, de încercări de regenerare a unui spațiu mirific imaginat și real totodată.

Aflat între *Voci de gânduri* și *Corul gândurilor*, toposul imaginarului său poetic (dar și românesc!) îl constituie **Năuntrul**, ceea ce se ascunde în subconștient, în structuri arhetipale, acolo unde se petrec magmatice combustii și de unde, ca într-o palingenezie, se încearcă o transmitere peste iluzia timpului, a mitosului, a structurilor arhaice. Dar nu spunea Novalis că înlăuntrul nopții „Calea misterioasă duce către interior?”

Vocile din manuscris au fost pentru scriitor ca și pentru noi chemări lăuntrice ale gândurilor, ale strămoșilor, ale părinților și fraților, ale îngerilor și ale sufletului, ale visului și ale inimii, ale unității ființei românești, dar și ale „nădejdi noastre de mai bine!” Unele trezesc în noi evlavie pentru că se îndreaptă spre cei dispăruți, ca în acest simplu și tragic apelativ neaoș - **loane!**..., pe care, îngăduiți-mi să-l citez integral întrucât degajă o ardere nerezăcută și un fior metafizic ancestral:

„...măi, tu auzi/ de acolo unde stai,/ de acolo unde ești plecat să nu vii?/ E jale mare pe aici, neică,/ pe unde-am rămas/ să-mi duc pașii/// ...din copac merele cad,/ și perele cad,/ și strugurii nu mai au lacrimi,/ zac fără de boală pe veștezi butuci,/ din izvor nesecat/ plâng ochii lumii/// ...loane, roagă-i, măi,/ din poartă pe îngeri/ să reverse agheasmă/ din oala cerului/ peste capete,/ peste glee sfârtocate,/ pe-ntinderi de acum uscate,/ crăpate/// ...loane, spune-le,/ tatii și celor ca voi/ nestingeriți de suferințele vremii,/ duceți-i rugă Lui, să nu uite cum fac/ dintre noi, amărății Domnului,/ să plouă, mă, s-alunge seceta, frate!”

Alte voci se circumscriu mai mult ideologic într-un perimetru politic actual, fiind, așadar, mai discursive și cu un accent moral evident. Din punct de vedere estetic, optez pentru primele voci, considerându-le mai autentice și mai valoroase.

În concluzie, avem un imagist dublat de un expresionist, încercând să-și înfrângă muzica sufletului prin fragmentări de viziune dispuse neriguros, dar având certe vibrații autobiografice, **voci din manuscris** - metaforă esențială, ce unifică subtil cele două sisteme de comunicare (orală și scrisă) într-o enigmatică **sferă a iubirii dincolo de sine!**

Simion BOGDĂNESCU

Trei anotimpuri...

Ce mai tineri!
Și ce timpuri!
Erau patru anotimpuri:
Toamna, iarna-apoi și vară
Și tu însăși
Primăvară.

Ne-alunga din stradă
Ploaia
Dar ne-adăpostea
Odaia
Și citeam aceeași carte,
Tu de-o parte,
Eu de-o parte.

Într-o clipă
De uitare,
Ne-am dat
Prima sărutare

Și fierbeam
Cum fierbe mustul
Că mai dulce
Era gustul

Și cum ne-ascundea
Odaia,
De zâmbeai,
Stătea și ploaia.
Ce mai tineri!
Și ce timpuri!
Și-au rămas
Trei anotimpuri...

Eudemonism

Fire de argint în caier,
Zi cu noapte se îngână,
Tremur de aripi în aer
Ca o rugă în fântână.

De misterioase șoapte
E-nsoțită luna plină -
Un sărut suav de noapte
Pe un umăr de lumină.

Ea așterne peste stele
Cuvertura de dimie
Și pe gândurile mele
Setea de euritmie.

În dumnezeiasca fire
Luna urcă în tăcere
Drumul înspre fericire
Pe coline de durere.

Insomnie

Nu mă lasă grijele
să dorm,
cum adorm,
mă și trezesc
din somn;
nu de mine
mi-i așa de grijă
ci de rana
ce-a lăsat o schijă
ori o vorbă
ce-a rănit mai mult
în povestea noastră
de demult.

Petruș ANDREI

Galeriile de Artă „N.N.Tonitza” - un reper important al spiritualității bârlădene

Nu peste mult timp se va împlini un deceniu de când, prin grija și finanțarea Fundației Culturale „Dr.C.Teodorescu”, Galerile de Artă „N.N.Tonitza” au fost reorganizate, iar activitatea expozițională nu a cunoscut întrerupere.

Poate mai mult decât oricare altă instituție culturală bârlădeană, Galerile de Artă s-au caracterizat printr-o ritmicitate a manifestărilor cultural-calitative care au propulsat municipiul Bârlad în rândul sau deasupra unor localități cu prestigioase activități plastice făcându-l să depășească, din acest punct de vedere, multe localități, reședințe de județ.

Și acest lucru a fost și este confirmat de nenumăratele consemnări și cronici de artă inserate în mass media de către personalități ale culturii românești, sau critici de artă, care au participat la desfășurarea unor astfel de activități, organizate la Bârlad.

Simezele bârlădene nu s-au limitat în a etala doar creația plastică autohtonă, ci au primit și oferit iubitorilor de frumos arta plastică în complexitatea și diversitatea ei realizată de foarte mulți artiști, mai mult sau mai puțin cunoscuți, de pe întregul cuprins al țării.

Și acest lucru a fost posibil datorită faptului că organizatorul (Fundația Culturală „Dr.C.Teodorescu”) a știut să asigure și să ofere tuturor expozanților toate condițiile de desfășurare normală a actului de cultură.

Fundația Culturală sus-menționată, coordonatoarea tuturor manifestărilor expoziționale din cadrul Galerilor, nu numai că a oferit gratuit spațiul de expunere, dar a asigurat vernisarea prin persoane competente, în multe cazuri transportul lucrărilor de la atelierelor artiștilor la Galerie, precum și returnarea lor, ba, a avut și are grijă de asigurarea unui așa-zis protocol în scopul stimulării unei dispoziții în care dialogul între artistul expozant și admiratorul operei sale să se desfășoare într-un cadru mai intim, mai deschis, realizându-se astfel acele raporturi fără de care arta nu-și poate îndeplini misiunea ei.

Galeriile de Artă bârlădene au primit, au încurajat și propulsat pe orbita performanței tineri artiști plastici cărora le-au creat toate condițiile de a se manifesta, ele constituind o adevărată școală de educație estetică ale căror rezultate

nu au fost și nu sunt lipsite de importanță.

Galeriile de artă bârlădene au găzduit și găzduiesc nu numai manifestări plastice, ci și alte genuri ale culturii care atrag un numeros public dornic de cunoaștere și admirator de frumos.

Astfel, putem menționa: activități expoziționale de artă plastică (pictură, grafică, sculptură, artă decorativă); activități expoziționale numismatice, filatelice și de fotografie artistică; manifestări aniversare sau comemorative dedicate unor personalități ale culturii universale sau naționale, înscrise în calendarul UNESCO; prezentarea și lansarea de cărți, atât ale autorilor bârlădeni, cât și ale celor din alte localități; prezentarea și lansarea de piese medalistice; întâlniri cu scriitori, artiști plastici și alți oameni de cultură și știință etc.

În general, Galerile de Artă bârlădene pot fi socotite drept o școală eficientă în care schimburile de experiență în domeniul artelor plastice, în special, și ale culturii în general, își găsesc un teren fertil cu rezultate apreciate de competența cultural-artistică românească.

Așa se explică organizarea, din luna septembrie 1994, data redeschiderii galeriilor, și până astăzi a peste 200 de expoziții plastice (în medie una la două săptămâni); 48 prezentări și lansări de carte; 6 expoziții filatelice și numismatice; 4 expoziții de fotografie artistică; 12 expoziții speciale dedicate unor personalități sărbătorite, conform calendarului UNESCO sau al unui calendar național, precum și un apreciable număr de expoziții organizate în afara sediului propriu și în alte localități din țară sau din Republica Moldova, manifestări organizate în numele municipalității bârlădene, dintre care menționăm: 3 expoziții la Chișinău (două la Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu” și una la Muzeul Național de Istorie), expoziții la Iași, Vaslui, Tecuci, Galați, Brăila, Călărași etc.

După cum bine se poate desprinde din cele expuse mai sus și care nu mai au (cred) nevoie de vreo altă confirmare, rezultă că activitatea acestei instituții a devenit nu numai un reper cultural al municipiului, ci o necesitate spirituală, am putea spune, pentru un apreciable număr de iubitori ai artelor și actelor de cultură autentică.

N.MITULESCU

Bârladul în descrierea unui călător străin

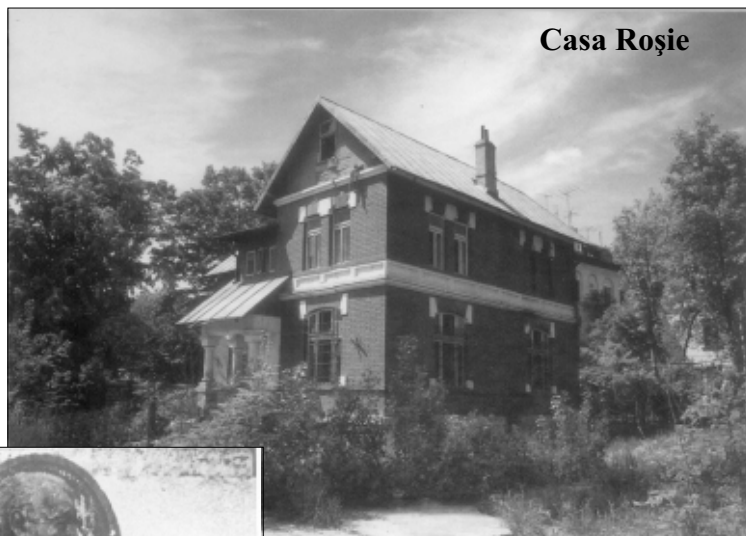
Călătorii care au străbătut ținuturile Moldovei în decursul veacurilor au consemnat unele informații privind așezarea și locuitorii Bârladului. Cel mai adesea însă relatările sunt sumare, cei mai mulți mărginindu-se să menționeze târgul Bârladului ca un popas în drum spre Iași.

Neîntărit, ca de altfel majoritatea orașelor și târgurilor moldovene, după cum relatează Charles de Joppecurt, Bârladul a lăsat o imagine diferită în memoria celor care l-au străbătut. Abatele Boscowich, întorcându-se în țară, a poposit la Bârlad lăsându-ne o interesantă descriere a orașului: „În oraș sunt câteva străzi mai bunișoare cu case de negustori evrei din Polonia. Casele sunt destul de gospodărești cu ferestre din sticlă”. Nu aceeași imagine o păstrează însă Contele d'Hauterive care remarca numărul extrem de redus al caselor din piatră sau lemn, marea majoritate a clădirilor fiind construite din chirpici sau cărămidă. Elvia Celebi ne descrie orașul așezat pe un deal cu râpe format din 200 case acoperite cu șindrilă și scânduri și cu trestie. Străzile erau înguste, cu magazine instalate în clădiri joase; în alte ulițe atelierele celor mai felurite meșteșuguri cunoscute după numele acestora care le practicau: cizmarii, pe ulița cu același nume, ulița casapilor, mahalaua tăbăcarilor, tâlparilor etc.

În cursul anului 1837 prin Țările Române a trecut un grup de savanți, având în frunte pe principele de San Donato, Anatol Nicolaevici Demidof (1812-1870), căsătorit din 1841 cu principesa Matilda Bonaparte. Acesta, însoțit de un grup de aproximativ 20 de persoane, a făcut, cât a străbătut Principatele, o serie de observații

în domeniul antropologiei, botanicii și zoologiei.

La 1849 Demidof a publicat la Paris o descriere a călătoriei sale, intitulată „Voyage dans la Russie meridionale et la Crimée par la

Casa Roșie

Ispravniciei a fost o adevărată debarcare. Ordinele privitoare la sosirea noastră veniseră în lipsa ispravnicului, așa că unul din inferiorii lui a fost acela care, cu o politețe vrednică chiar de stăpân, ne-a făcut primirea în casa acestuia, ospitalitate de care noi aveam mare nevoie pentru că până atunci ne lipsise odihna și somnul.

Cu toate acestea, locuința ispravnicului nu avea alte paturi decât două canapele lungi și dușumeaua în care cea mai perfectă curățenie deveni pentru noi un pat foarte comod”.

În final, călătorul străin prezintă câteva date statistice furnizate de Nicolae Șutu, fiul ultimului domn fanariot din Țara Românească, Al.Șutu. Este înfățișată situația veniturilor și cheltuielilor municipalității Bârlad între anii 1833 și 1837 (calculată în piaștri):

Anul	Venit	Cheltuieli
1833	23353	13735
1834	30844	2206
1835	33501	25604
1836	2795	14943
1837	31959	21174

numărul contribuabililor din județul Tutova fiind de 13881. Din aceeași lucrare aflăm că la școlile din Iași învățau destul de mulți elevi bârlădeni: în 1832 - 60, în 1834 - 100, iar în 1838 - 66.

Plină de farmec și culoare, cartea lui Demidof reprezintă o importantă sursă de informații pentru epoca regulamentară și ne oferă o descriere inedită a orașului. Astfel de mărturii nu reprezintă decât o incursiune fragmentară în istoria Bârladului de odinioară, cel mai adesea ochiul călătorului neputând bănui cealaltă lume, ascunsă privirii, ce se află dincolo de zidurile clădirilor.

Al. Vlahuță

Hongries, la Valachie et la Moldavie”, lucrare ce reprezintă un important izvor cu privire la epoca regulamentară în Principate. Monografia prezintă o amplă analiză, bazată pe cele văzute, dar și pe date statistice oficiale, a situației economice, sociale, politice și culturale a Țărilor Române în epoca amintită.

Grupul de călători străini a trecut mai întâi prin Giurgiu și București, îndreptându-se apoi spre Moldova. Călătoria a fost îngreunată de vremea ploioasă, ce a determinat inundarea drumurilor. Expediția lui Demidof a poposit la 18 iulie 1837 la Bârlad, iar conducătorul ei a consemnat câteva impresii despre acesta. Astfel, scrie el „Popasul de seară a fost la Bârlad, capitala districtului (Tutova), care are de gând să ajungă oraș, dacă judecăm după locul mare pe care se întind străzile, din care nu lipsesc decât casele și oamenii. Închipuiți-vă Bârladul un loc mare de pământ cleios, în care caii intră până la pantece. Sosirea noastră pe scara

Populația municipiului Bârlad în datele recensământului din martie 2002

Studiul populației umane dintr-un anumit areal, prezintă egal interes pentru mai multe domenii ale cunoașterii umane.

Pentru demografi, populația este obiectul de studiu complex și cuprinde aspecte cum sunt: explicarea creșterii sau descreșterii numărului de locuitori, prin sporul natural și cel migratoriu; structura pe sexe, grupe de vârstă, profesii practice de segmentul ei activ; structura etnică, religioasă etc.

Economiștii studiază populația ca potențial de forță de muncă pentru organizarea procesului de producere a bunurilor materiale în prezent și viitor și, în egală măsură, capacitatea ei de absorbție a producției realizate.

Istoricii, urmărind evoluția trecută a populației din respectivul spațiu, fundamentează elaborarea prognozelor viitoarelor dezvoltări.

Geografia ca știință, are ca obiect de studiu ansamblul obiectelor, proceselor și fenomenelor care se desfășoară la suprafața Pământului, ansamblul care rezultă din interacțiunea geosferelor: atmosfera, biosfera, hidrosfera, litosfera și noosfera sau antroposfera. Studiul geografic al populației umane, așa cum se desprinde din cele de mai sus, asigură o analiză evident interesantă, deoarece îl surprinde pe om în colectivitatea constituită, în relațiile complexe pe care le stabilește cu mediul natural și cel social-economic. Sub acțiunea organizată a colectivităților umane, în scopul producerii bunurilor subzistențiale - hrană, locuință, mijloace de transport și altele - cea mai însemnată parte a mediului natural inițial, s-a transformat în mediul înconjurător. Așadar, mediul înconjurător este mediul de viață pentru societatea omenească.

În cele ce urmează nu se intenționează un studiu de specialitate, ci doar o punere în evidență a câtorva dintre trăsăturile proprii ale populației umane din municipiul Bârlad, așa cum sunt reflectate în datele celui mai recent Recensământ general, la nivel național, din 18 martie 2002.

Numărul locuitorilor stabili la data recensării era de 69183 de persoane. Față de precedentul recensământ (1992) s-a înregistrat o diminuare a numărului de locuitori cu 8335 de persoane ceea ce reprezintă un minus de 10,75%. Scăderea valorilor absolute ale populației între cele două recensăminte în centrele urbane, ca și pe ansamblul național, are un evident caracter de generalitate. Voi extinde comparațiile numai la teritoriul județului Vaslui, unitate administrativă care include și centrul urban luat în observație. Prin numărul de locuitori, municipiul Bârlad ocupă al doilea loc după centrul de reședință al județului, municipiul Vaslui, care avea la data recensării cu 1084 de persoane în plus. Pe ansamblu, mediul urban din județ și-a diminuat populația cu 10,76% între recensămintele evocate. Scăderea cea mai mare a cunoscut-o municipiul Vaslui cu 12,84%. Singurul centru urban cu o creștere între cele două recensăminte, a fost orașul Negrești cu un plus de 1,81%.

Descreșterea numărului de locuitori, în condițiile când în acest teritoriu sporul natural a avut valori pozitive (0,1%), își are două explicații:

- reconstituirea proprietății funciare prin Legea nr.18/1991, a făcut ca unii din locuitorii orașului să-și mute domiciliul în rural;
- migrația externă care a afectat în special populația tânără.

La recensământul din 25 ianuarie 1948, populația municipiului Bârlad era de 24035 locuitori și reprezenta 40,39% din populația urbană și 6,97% din actualul județ. Astăzi ea reprezintă 38,66% din cea urbană și 15,19% din a județului. Până la recensământul din 1992, municipiul Bârlad a avut cel mai însemnat număr de locuitori dintre centrele urbane luate în discuție. Poziția cea mai avantajoasă, din perioada postbelică, a cunoscut-o la recensământul din 1966, când deținea aproape 52% din populația urbană din actualul județ. La constituirea județului, în anul 1968,

deținea 47% din populația urbană a acestui teritoriu.

În structura pe sexe a populației, se observă o ușoară dominare a celui feminin care deține 51,32% din totalul populației. Această situație nu diferă semnificativ față de ansamblul județului ca și cel național.

După religia practică, marea majoritate a populației județului, 96,68%, aparține cultului creștin ortodox. În cadrul orașelor județului, acest cult cuprinde 95% din populație. În municipiul Bârlad, 98,23% dintre locuitori s-au declarat ca aparținând cultului ortodox. Urmează ca pondere catolicii - romano-catolici și greco-catolici - cu 0,32% din totalul populației orașului.

Referitor la limba maternă a locuitorilor județului Vaslui, 99,33% au declarat-o ca fiind română, urmată la mare distanță de cea țigănească cu 0,61%. În municipiul Bârlad, procentele sunt semnificativ apropiate celor din județ. Au declarat româna ca limbă maternă 99,42% dintre locuitori iar țigănească 0,50%.

În structura etnică apar unele mici diferențe față de limba maternă. La nivelul județului, majoritatea absolută, de 98,88%, s-au declarat aparținând etniei române. Țigani, cea mai semnificativă minoritate etnică, deține 1,04% din totalul populației. În municipiul Bârlad, românii reprezintă 98,57% din totalul populației, urmați de țigani cu 1,30%. Celelalte etnii - evrei, turci, maghiari, lipoveni, germani și alții -, cuprind un număr foarte redus.

Recensământul din martie 2002 s-a referit la multe alte aspecte privind populația. Amintim dintre cele pe care nu le vom analiza, gradul de instrucție școlară, profesionalizarea, și variate aspecte ale habitatului uman.

Referitor la caracteristicile habitatului uman evidențiem că în municipiul s-au înregistrat 23856 de gospodării cu o populație de 71038 persoane din care stabile 69183. Acestea reprezintă 40,22% din gospodăriile centrelor urbane din județ. Locuințele sunt în 7610 clădiri care însumează 41,40% din ale centrelor urbane din județ. Camerele de locuit în număr de 57326, au, la un loc, 867002 m.p. Forma de proprietate asupra clădirilor și spațiilor de locuit este în proporție de 96,70% de tip privat.

Pentru a evidenția în ce măsură municipiul Bârlad oferă confort civilizației populației, mai adăugăm câteva date ilustrative. Din totalul locuințelor 79,50% au alimentare cu apă de la rețeaua de canalizare, pentru apele uzate, 76,3% dintre locuințe. Asemenea rețea avea la data respectivă 156 km. La rețeaua electrică au fost racordate 97% dintre clădiri și locuințe.

Pentru asigurarea confortului termic în perioadele reci ale anului, 54,4% dintre locuințe au instalații moderne de încălzire termică - centralizate sau individuale. Orașul fiind racordat la sistemul național de alimentare cu gaz metan, majoritatea acestor instalații folosesc acest combustibil. Locuințele amintite în proporție de 93,6% au bucătării și 70,6% au instalații de baie în spații special destinate.

Comparând dotarea locuințelor din oraș cu ale celorlalte centre urbane din județ, atât la valori absolute cât și procentuale, municipiul Bârlad ocupă al doilea loc, după municipiul Vaslui.

În municipiul Bârlad sunt 114 km. de străzi asfaltate și pietruite. La acestea se adaugă cele neamenajate în noile cvartale de locuințe, în plin proces de edificare. Pe cinci trasee s-a organizat transportul în comun al locuitorilor cu autobuze și microbuze. Mijloacele de transport aparțin atât regiei de specialitate, „Urbantrans”, cât și firmelor private.

Interesante se dovedesc aspectele privitoare la urbanism, adică la organizarea spațiului urban în limitele intravilanului, dar și la procesul de urbanizare, care se referă la evoluția funcțiilor urbane ale acestui multiseclar oraș. Nădăjduim ca asemenea aspecte să se constituie în subiectul unui alt articol pe care să-l găzduiască un viitor număr al acestei prestigioase publicații.

Prof. Vasile CÂRCOTĂ

Biserica „Sfinții Voievozi” din Bârlad

Biserica cu hramul „Sfinții Voievozi Mihail și Gavriil” din municipiul Bârlad este situată pe o movilă, în partea de sud-vest, dominând orașul prin frumusețea și măreția ei. Colina a avut tristă faimă altădată, când era loc de spânzurațoare a răufăcătorilor.

În fiecare scaun de administrație supremă în țară, la Iași, la Dorohoi, la Bârlad era câte o temniță. Cronicarul Moldovei, Nicolae Costin, scrie că la 1710 venind Domnul Moldovei Nicolae Alexandru Mavrocordat și îndreptându-se de la Galați, prin Tecuci, Bârlad, Vaslui, la Iași, au găsit strânsi în târg la Bârlad toți boierii cei mari și mici, și mazilii și toată Țara de Gios și fiind temnița Bârladului plină pentru datoriile turcilor din zilele lui Mihai Vodă Racoviță, îndată au poruncit de i-au slobozit pe toți: „ce, venia turcii de arăta cărți de judecăți de la boieri; pre carii întrebându-i Nicolae Vodă răspunzându-le: aceste judecăți faceți dumneavoastră săracilor. Ce boierii așe au dat samă, cum le-au scris cărțile lui Mihai Vodă, așe au judecat. După care fiindu ei strânsi toți de față la divan, le-au răspunsu: în dzilele mele să căutați la dreptate, ca să nu dziceți pe urmă că nu v-am datu domnilor voastre a înțelegere”.

La fiecare din scaune, Iași, Dorohoi, Bârlad, era încă un loc unde se spânzurau vinovații. La Bârlad, acest loc înfricoșat de osândă era, se zice, movila sub care se strângeau iarmaroacele, și pe care, mai târziu, la 1802, s-a zidit biserica „Sfinții Voievozi”, ruinată în urma cutremurului și restaurată la 1806, cum se vede și astăzi. Se zice că în vremurile de demult pe această movilă era și locul de caznă, unde se torturau cei supuși cercetării judecătorești ca să mărturisească. Bogdan Petriceicu Hasdeu ne relatează că tradiția despre existența statului la Bârlad se păstrează într-un proverb, conservat până astăzi în unele părți ale Moldovei și Basarabiei. Când se întâmplă cuiva pe neașteptate și pe nedrept o mare nenorocire, poporul spune: „De o dată/ Pe sub roată/ Așezat/ ca la Bârlad...”.

La 3 ianuarie 1812, la Bârlad este emis un testament prin care Vasile Adahinei lasă averea în moștenirea soției sale, Ileana, și fiului său, iar casa o dăruiește bisericii „Sfinții Voievozi”. Martori din Bârlad.

Biserica „Sfinții Voievozi” a fost zidită, se presupune, pentru iertarea păcatelor celor spânzurați sau ale judecătorilor care i-au condamnat.

Jalba negustorilor bârlădeni către Domn a fost redactată la 22 iunie 1835, intitulată: *Obștea negustorilor și a târgoveților orășeni din orașul Bârlad*. Actul domnesc este răspunsul la jalbă și poartă data de 10 februarie 1837. Nu întâmplător domnitorul Mihail Sturdza a fixat o dată ținerii celui de al IV-lea iarmaroc la Bârlad, în ziua de 8 noiembrie de Sfântul Mihail și Gavriil, dovadă că biserica „Sfinții Voievozi” exista și funcționa la această dată. Un alt fapt demn de luat în seamă este acela că la „poalele” bisericii se afla Oborul de vite - astăzi, Casa de apă, peste drum de Cantina constructorilor. La Biblioteca Academiei Române, în cadrul Secției Stampe, găsim imagini cu referiri la orașul Bârlad: „Piața Ocolului de Vite”, „Turnul de foc” al pompierilor bârlădeni și, în sfârșit, cea mai impresionantă este „Bârladul văzut de pe Foișorul Pompierilor”. Din turnul Foișorul Pompierilor, cel care a immortalizat panorama Bârladului a surprins foarte clar biserica „Sfinții Voievozi” și Piața „Ocolului de vite” din imediata apropiere a Pompieriei.

Din condica bisericii „Sfinții Voievozi”, datată 1 iulie 1827 aflăm, mai întâi că în anii 1826-1827 s-au strâns banii necesari pentru ridicarea unei clopotnițe de lemn. În acea vreme era la Bârlad un arhitect Ioan Sârbenschi, căruia i s-a plătit 5400 lei pentru planul și privegherea clădirii de zid a bisericii „Sfinții Voievozi”, în locul celei de nulele construită în 1806 de Ecaterina Dragne sau Drahme. Biserica de zid s-a lucrat și terminat în scurtă vreme, de la 1838 până în anul 1839, așa că Episcopul Meletie, la 7 august 1840, a vizitat biserica nouă. În vara anului 1848 a bătut holera la Bârlad, mulți dintre poporâni își puseseră lăzile cu ce aveau mai scump în această biserică, păzită de un om plătit. În anul 1852 s-a pictat biserica de către zugravul Ioan, cu 1668 lei, tot atunci s-au înlocuit geamurile stricate. În 1855 s-au cumpărat *Minee* prin Titinaș. Tot atunci s-au făcut meremet geamurilor bisericii pe care le-au stricat nemții, când s-au retras în primăvara anului 1857. În anul următor s-au strâns 6000 lei pentru ridicarea unei clopotnițe cu dulapi aduși de la Grozăști.

Mari transformări i s-au făcut în anul 1896 și a fost resfințită la 8 noiembrie același an, după ce i se măriseră ușile și ferestrele se construiseră cafasul și veșmântarul, se legase în fier și după ce i se zugrăviseră pereții interior și plafonul. Tot cu acest prilej s-a înzestrat biserica cu odăjdii și obiecte de cult printre care policandru cu 18 lumini etc., toate cu sprijinul credincioșilor, paroh fiind Iconom Neculai Dediu.

Reparații s-au făcut în 1906 (contraforturi-parapete la est și vest), în 1913 (catapeteasmă nouă, renovarea zugrăvelii murale, instalația

electrică), apoi în anii 1924, 1934, 1942, 1955, 1964, 1977, 1986, 1990.

Din punct de vedere arhitectonic și artistic este construită în stilul comun al bisericilor moldovene din acea epocă - plan treflat alungit, pe pridvor o mare turlă clopotniță și un mic turn cu cruce pe altar, fără ornamentații în exterior. În partea de sud-est biserica are un veșmântar. Grosimea pereților la est este de 1,20 m. În interior plafonul este drept, fără cupolă. Altarul are formă semicirculară cu lungimea de 5 m și diametrul de 6,50. Naosul este despărțit de altar prin catapeteasmă frumos ornamentată, a cărei lungime este de 14 m iar lățimea de 7 m. În partea stângă este amvonul cu icoane iar la dreapta strana arhierească. Pe pereții din partea de sud și nord sunt așezate stranele pentru cântăreți și credincioși. În pronaos se află scările ce urcă în clopotniță, mascată cu un turn circular.

Pereții interiori au fost zugrăviți, având din loc în loc tablouri religioase pictate, însă după cutremurul din 10 noiembrie 1940 cea mai mare parte din zugrăveală și tencuială a căzut. În anii 1963-1964 s-a executat pictura în stil neo-bizantin în tehnica ulei de către pictorul Negrescu Constantin din Roman. Pe pereții exteriori sunt aplicate pietrele funerare ale unor membri ai familiei Gâlcă, donatori principali ai bisericii.

Inscripții pe obiecte de cult

- De pe rădăcina plăcilor de argint în care se află legată o **Evanghelie** de Râmnic, imprimată în 1794 și care stă pe Sfânta Masă: „Această sfântă evanghelie s-a cumpărat de Tanasie Vișan și s-a ferecat 1809”.

- Pe o **cruce** îmbrăcată în argint ce stă pe Sfânta Masă: „Această sfântă cruce la biserica Sfinților Voievozi din orașul Bârlad, 1851. Hriste, Teodora și tot neamul lor”.

- Pe o altă **cruce** îmbrăcată în argint ce stă pe Sfânta Masă: „Această sfântă cruce s-au dăruit bisericii Sf. Voievozi de d. Dimitrie și soția sa Tasica, 1871”.

- Pe **Strana Arhierească**, făcută cu cheltuiala părintelui Gheorghe Albu: „Spre lauda lui Dumnezeu, imitațiunea celor ce vor urma după mine și pomenirea numelui Gheorghe Albu diacon. 1874 Martie 3”.

- Pe **Vasul de Aghiazmă** ce este de aramă: „Spre pomenirea mea, a părinților și a fiilor, Dumitrie, Elena Popovici. 1878 Mai 1.

- Pe **icoana Maicii Domnului**, îmbrăcată în argint și așezată în Strana din biserică: „Bis. Sf. Voievozi. G. Avram Iconom”.

Însemnări pe cărți de cult

- „Acest molitvelnic este ale meu, l-am cumpărat cu banii mei și am iscalit. Apostol preot 1808” (Molitvelnic, Râmnic 1793, pe filele 148-149).

- „Această carte este a lui Manolache Barbu de aici din Bârlad, și este dăruită de Mihalachi Ghica la anul 1837 Noiembrie 31” (*Slujba... prea marilor purtători de cinuri și buni frați: Manoil, Savel și Ismail, Iași, 1836*, pe pagina primei file albe de la început).

- „Acest **Tipicon** este al bisericii sfinților Voievozi din poliția Bârladului, cumpărat cu banii bisăricii, 40 lei, în anul 1827 mai 18, iar acum s-au legat - 1853. Săpt. 13, am scris, Costachie Tenie” (*Tipicon*, Iași, 1816).

- „Această carte ce se numește **Pidalion**, au fost a răposatului părintele Sofronie Vârnav și, după săvârșirea sfinției sale, urmașii au dăruit-o bisericii Sfinților Voievozi din poliția Bârlad, unde și trupul răposatului zaci. S-au scris de mine C. Tenie, 1870 Ghenarie 12” (*Pidalion*, M. Niamțului, 1844, pe fila 4 și 5, jos în acest Pidalion se găsesc mai multe semnături Sofronie Vârnav cu litere latine).

Mihai Căpriță, preot al parohiei cu hramul „Sfinții Voievozi Mihail și Gavril” slujește cu dăruire Sfânta Biserică, este un bun păstor sufleteș, cetățean distins al municipiului Bârlad, iubit și apreciat de credincioși.

Prof. Gheorghe CLAPA

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală
“Academia Bârlădeană”

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef), Simion Bogdănescu, Ritta Mintiade și Nicolae Mitulescu.

Tehnoredactare: Bogdan Artene.

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad.

*

Număr apărut sub egida
Consiliului Local Municipal Bârlad